

**Державний комітет телебачення і радіомовлення України
Український інститут підвищення кваліфікації працівників
телебачення, радіомовлення і преси
(Укртелерадіопресінститут)**

**ЗАСОБАМ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ
ПРО РЕЗОЛЮЦІЮ РБ ООН 1325
«ЖІНКИ. МИР. БЕЗПЕКА»
ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАН
НА ВИКОНАННЯ РЕЗОЛЮЦІЇ**

Методичні рекомендації

Підготовлено Українським інститутом підвищення кваліфікації працівників телебачення, радіомовлення і преси (далі — Укртелерадіопресінститут) за сприяння Держкомтелерадіо та ГО Центр «Розвиток демократії» в рамках проекту «Місцеві, національні та регіональні стратегії поліпшення впровадження Резолюції Ради безпеки ООН 1325 у Вірменії, Азербайджані, Грузії, Молдові та Україні» за участі Глобальної мережі жінок-миротворок та за фінансової підтримки Австрійської агенції з розвитку.

Австрійська агенція з розвитку та уряд Австрії можуть не поділяти поглядів, викладених у цьому документі.

Керівники проекту:

Білоус М.А. — заступник Голови Держкомтелерадіо;
Літинський Я.М. — директор Укртелерадіопресінституту;
Микита Т.В. — заступниця директора Укртелерадіопресінституту з реалізації державних програм у сфері євроінтеграції, євроатлантичної співпраці та гендерної рівності

Подяка рецензентам:

Ламах Е.Б. — директорці ВГО Центр «Розвиток демократії»;
Дмитрієвій М.М. — гендерній експертці ВГО Центр «Розвиток демократії»

Упорядник:

Укртелерадіопресінститут

Адреса: 01030, м. Київ-30, вул. Б. Хмельницького, 46,

Тел. 288-17-95, тел./ факс 234-41-86

E-mail: secretar@utrpi.org.ua

Веб-сайт: www.utrpi.org.ua

ЗМІСТ

Список скорочень	4
Команда	5
Замість вступу.....	7
1. Що таке Резолюція РБ ООН 1325	8
2. Порядок денний «Жінки. Мир. Безпека»	23
3. Впровадження Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека» через Національний план дій.....	26
4. Сексуальне і гендерне насильство. Підготовка чутливих матеріалів	42
5. Міфи та страшилки про гендерну рівність	60
На завершення.....	63
Список використаних джерел.....	64
Додатки.	
Додаток 1. Контакти неурядових та державних установ та організацій, які надають послуги постраждалим від насильства та/або працюють у сфері попередження насильства в сім'ї	65
Додаток 2. Глосарій	67
Додаток 3. Література для подальшого ознайомлення з темою	70
Додаток 4. План дій щодо комунікації УТРПІ зі ЗМІ	74
Додаток 5. План заходів з виконання Комплексної програми впровадження ґендерних підходів у діяльність Держкомтелерадіо на 2019 рік.....	81

Список скорочень

АТО	Антитерористична операція
ВПО	Внутрішньо-переміщені особи
ГМЖМ	Глобальна мережа жінок-миротворок
ГО	Громадська організація
ЄС	Євросоюз
ЗМІ	Засоби масової інформації
КЛФДЖ	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок ¹
НАТО	Організація Північноатлантичного договору
НПД	Національний план дій
ООС	Операція об'єднаних сил ²
ОПМ	Основи побудови миру
РБ ООН	Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй
РРБ	Резолюція Ради Безпеки
ЮНЕСКО	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури

1 CEDAW, the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women.

2 Від 30 квітня 2018 р., до того АТО.

Команда

У цьому посібнику наша команда збрала основну інформацію про Резолюцію 1325, прийняту Радою Безпеки на 4213-му засіданні 31 жовтня 2000 року, та пропонує представникам медіа-сфери можливі підходи до висвітлення порядку денного «Жінки. Мир. Безпека», а також корисні посилання на нормативно-правову базу, бази даних та контакти урядових і громадських організацій, що займаються цією темою.

Варто пам'ятати, що законодавство постійно змінюється та доповнюється, тому радимо перевіряти статті законів та підзаконних актів на чинність.

Держкомтелерадіо

Державний комітет телебачення і радіомовлення України — головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері телебачення, радіомовлення, інформаційній та видавничій сферах. Серед пріоритетних напрямів діяльності — налагодження повноцінного функціонування Суспільного телебачення і радіомовлення України; створення на базі державних і комунальних друкованих ЗМІ ефективних незалежних друкованих видань; поінформованість широких верств населення про можливості та перспективи членства України в ЄС; реалізація гендерної політики, в тому числі з виконання Резолюції РБ ООН 1325 та Національного плану дій «Жінки. Мир. Безпека»; охоплення населення програмами українського телерадіомовлення та інші.

Вебсайт: <http://comin.kmu.gov.ua/>

Укртелерадіопресінститут

Український інститут підвищення кваліфікації працівників телебачення, радіомовлення і преси — заклад післядипломної освіти (засновником якого є Держкомтелерадіо), що готує творчі кадри української медіа-індустрії. Пріоритетна діяльність «Укртелерадіопресінституту»: реалізація державних програм з євроінтеграції, євроатлантичної співпраці та гендерної політики у сфері ЗМІ України; підвищення кваліфікації,

надання нових знань фахівцям медіа-індустрії України; реалізація навчальних проектів на підтримку роздержавлення ЗМІ та інші.

Вебсайт: <http://utrpi.org.ua/>

ГО Центр «Розвиток демократії»

Громадська організація Центр «Розвиток демократії» створена у 2003 році з метою підтримки громадянського суспільства та демократії в Україні. Одним із пріоритетних завдань для організації є реалізація просвітницьких програм, що направлені на розвиток особистості та лідерських якостей жінок і дівчат, чоловіків і хлопців. Напрями діяльності організації: впровадження гендерної рівності, відстоювання прав жінок і дівчат, проведення кампаній з адвокацій та громадянського представництва, організація публічних дебатів з дітьми та молоддю, запобігання насильству та протидія сексуальній експлуатації, торгівлі жінками і дівчатами.

Вебсайт: <http://ddcentr.org.ua/>

Глобальна мережа жінок-миротворок

Глобальна мережа жінок-миротворок (ГМЖМ/GNWP) — це коаліція жіночих груп та інших організацій громадянського суспільства з Африки, країн Азії та Тихого океану, Латинської Америки, Східної й Західної Європи та Західної Азії — переважно в країнах, охоплених конфліктом, котрі активно сприяють повному й дієвому впровадженню резолюцій Ради Безпеки ООН стосовно жінок, миру і безпеки.

Глобальна мережа жінок-миротворок та її місцеві партнери беруть активну участь у впровадженні резолюцій стосовно прав жінок, миру та безпеки, а також політики щодо прав людини, прав жінок, гендерної рівності як на національному, так і на місцевому рівні.

Вебсайт: <http://gnwp.org/>

Замість вступу

Саме журналістки й журналісти України відіграють вирішальну роль у поширенні та просуванні культури миру і взаєморозуміння. У цьому виданні ми розглянемо один із головних документів, що містить основні положення та напрями діяльності у просуванні культури миру, захисту прав жінок і дівчат — це Резолюція 1325, прийнята Радою Безпеки ООН на 4213-му засіданні 31 жовтня 2000 року (надалі за текстом «Резолюція») та зробимо короткий огляд її сестринських резолюцій, котрі підкреслюють роль жінок у цих процесах. Інформування населення про порядок денний «Жінки. Мир. Безпека» та про Національний план дій з виконання Резолюції 1325 є важливою складовою для розуміння на практиці культури миру та взаєморозуміння.

У виданні зібрана теоретична і практична інформація, корисна для тих представників і представниць ЗМІ, які мають бажання й інтерес до висвітлення тем гендерної рівності, протидії насильству, участі жінок у миробудуванні, прописаних у порядку денному «Жінки. Мир. Безпека» та в Національному плані дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека» на період до 2020 року, затвердженому Розпорядженням Кабінету міністрів України від 24 лютого 2016 року №113-р.

Внаслідок збройного нападу Росії на Україну тематика миробудування і пост-конфліктної відбудови є нагальною для України, зокрема, і через необхідність зважати на потреби нових груп населення, які виникли внаслідок збройного конфлікту: крім таких офіційно визнаних груп, як учасники бойових дій, ветерани та внутрішньо-переміщені особи, це військовослужбовки і доброволки, ветеранки, волонтерки, вдови і матері загиблих на фронті, це родини зниклих без вісти, жінки і діти, які отримали інвалідність внаслідок збройного конфлікту, це чоловіки з інвалідністю внаслідок збройного конфлікту, це жінки, які живуть на прифронтових територіях, у сірій зоні та на територіях, непідконтрольних українській владі, та інші. Ці нові групи повинні мати голос і можливість говорити про свої інтереси і потреби на всіх рівнях, від місцевого до національного. Без уваги з боку ЗМІ до них вони не зможуть бути почуті.

Видання розраховано на журналістську спільноту, яка бажає долучитися до висвітлення тем, що є актуальними в часи збройних конфліктів, і цікавиться порядком денним «Жінки. Мир. Безпека».

1. Що таке Резолюція РБ ООН 1325

31 жовтня 2000 року Рада Безпеки ООН на 4213-му засіданні одноголосно прийняла Резолюцію 1325. Резолюція стала першим офіційним кроком такого рівня на визнання непропорційного впливу війни на жінок, а також важливості жіночої участі та лідерства в запобіганні конфліктам і побудові миру. Активна участь жінок розглядається як необхідна умова для досягнення міжнародного миру і безпеки в широкому розумінні цієї концепції. Без сумніву, Резолюція 1325 була одним із головних досягнень глобального руху жінок, а також одним із найнахненніших рішень Ради Безпеки ООН. Це знакова резолюція і ключове джерело ідейної підтримки для прихильників гендерної рівності в усьому світі, оскільки вона вперше пов'язує досвід жінок у конфлікті з програмою дій з питань міжнародного миру та безпеки. Сам той факт, що найвищий орган влади, до завдань якого входить забезпечення миру та безпеки в цілому світі, визнав, що мир нерозривно пов'язаний з гендерною рівністю та керівною роллю жінок, є великою перемогою глобального руху жінок.

Резолюція визначає необхідність призначення гендерних радників та радниць в усіх місіях по підтриманню миру та додаткового захисту для жінок і дівчат. В документі наголошується на необхідності здійснення навчання гендерній рівності та правам жінок для персоналу миротворчих і гуманітарних місій, на необхідності утримувати спеціальні табори для внутрішньо переміщених осіб та біженців як гуманітарні та цивільні установи і організувати їх роботу таким чином, щоб унеможливити гендерне насильство. Резолюція також передбачає проведення консультацій з жіночими організаціями і групами та їх включення у процес пост-конфліктної реабілітації й примирення.

Документи, що передували прийняттю Резолюції РБ ООН 1325:

- Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (КЛФДЖ / CEDAW), 1979 р.
- Пекінська декларація та Платформа дій, 1995 р.
- Висновки Економічної і соціальної ради ООН щодо впровадження гендерного підходу на всіх рівнях, 1997 р.
- Заява Президента Ради Безпеки (Бангладеш), 8 березня 2000 р.

- Віндхукська Декларація та Намібійський план дій щодо впровадження гендерної перспективи у багатовимірних операціях з підтримки миру, травень 2000 р.
- Підсумковий документ Спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН «Жінки в 2000 році: рівність між чоловіками і жінками, розвиток і мир у XXI столітті»

Основні положення Резолюції 1325

Параграфи 1–4: збільшити участь жінок та їх представленість на всіх рівнях прийняття рішень та установах в усіх аспектах мирних процесів, включаючи запобігання конфліктам, миротворчі та інші польові операції;

Параграфи 6–7: забезпечити гендерно-чутливе навчання, матеріали та керівні принципи, включаючи ті, що стосуються ВІЛ/СНІДу, та фінансування підвищення кваліфікації всього персоналу, залученого до миротворчих місій³;

Параграфи 8–12: інтегрувати гендерну перспективу до переговорів та мирних домовленостей, включаючи захист прав людини жінок і дівчат — особливо в тому, як вони стосуються конституції, виборчої системи, поліції та судової системи, захист від сексуального та гендерного насильства;

Параграф 13: враховувати різницю між потребами жінок і чоловіків у плануванні роззброєння, демобілізації, реінтеграції та брати до уваги потреби залежних від них осіб;

Параграф 14: визнавати особливі потреби жінок і дівчат при вжитті заходів для застосування рішень Ради Безпеки, таких як припинення економічних відносин чи розрив дипломатичних стосунків (Стаття 41);

Параграф 15: Рада Безпеки враховує гендерні питання та права жінок шляхом консультацій з місцевими жіночими групами в своїх польових місіях;

Параграфи 16–17: Генсекретарі звітуються перед Радою Безпеки за питаннями впровадження гендерного підходу на всіх рівнях у миротворчих місіях.

Ключові зобов'язання у Резолюції 1325

- Гендерний баланс на всіх рівнях прийняття рішень;
- Гендерна перспектива у миротворчості;

---

3 Посібник із комплексного гендерного підходу до протидії ВІЛ та СНІДу на робочих місцях. Міжнародне бюро праці – Женева: МБП, 2011 р.

- Гендерні перспективи у звітах Генсекретаря та у місіях Ради Безпеки;
- Гендерна перспектива у пост-конфліктному процесі;
- Захист та повага до прав людини жінок і дівчат.

Чотири основи Резолюції РБ ООН 1325⁴

Впровадження

Впровадження гендерного підходу на всіх рівнях означає систематичне впровадження резолюцій всіма країнами-учасницями, особливо в контексті мирних місій за проводом ООН.

Країни-учасниці в операціях з підтримки миру та безпеки мають брати до уваги конкретні потреби жінок та чоловіків в усіх аспектах запобігання конфлікту, переговорах про мир, підтримки миру та миробудування, гуманітарної допомоги, а також пост-конфліктного управління

Запобігання

Запобігання конфлікту та сексуальному насильству, пов'язаному зі збройним конфліктом; ефективне звітування та захист жертв

Участь

Залучення й участь жінок (включаючи діячок громадянського суспільства) у процесі прийняття рішень, які стосуються запобігання конфлікту, миробудування та пост-конфліктної відбудови

Захист

Захист жінок та дітей в збройних конфліктах, включаючи ситуації, де вони є біженками або внутрішньо переміщеними особами; підтримка миру та охорона порядку; правосуддя; конституційні, електоральні та юридичні процеси; соціальне й економічне відновлення, навчання військового та цивільного персоналу, включаючи миротворців, з питань захисту жінок; нетерпимість до сексуальної експлуатації та зловживань владою проти місцевого населення і покарання за такі дії

4 <https://oursecurefuture.org/blog/back-basics-women-peace-and-security-mandate-four-pillars-part-i>

У Резолюції 1325 Рада Безпеки ООН надає рекомендації як державам, так і міжнародним організаціям щодо залучення жінок до вирішення військових конфліктів:

- закликає держави забезпечувати більшу участь жінок на всіх рівнях прийняття рішень у рамках національних, регіональних і міжнародних інститутів та механізмів запобігання, регулювання й вирішення конфліктів;
- закликає держави-члени розширювати свою добровільну фінансову, технічну і матеріальну підтримку зусиль з підготовки персоналу з урахуванням гендерних аспектів;
- пропонує державам-членам включати надані рекомендації у національні програми підготовки військового і цивільного поліцейського персоналу, цивільного персоналу з проведення заходів щодо підтримки миру;
- закликає Генерального секретаря активізувати участь жінок на директивних рівнях у врегулюванні конфліктів і мирних процесах та призначити більше жінок на посади спеціальних представників та посланників у миротворчих місіях, польових операціях ООН, особливо серед військових спостерігачів, цивільного, поліцейського персоналу, співробітників з прав людини і гуманітарного персоналу;
- включення гендерного компоненту в операції з підтримання миру, включаючи зусилля, що вживаються відповідними фондами і програмами, в тому числі, Фондом Організації Об'єднаних Націй для розвитку в інтересах жінок і Дитячим фондом Організації Об'єднаних Націй та Управлінням Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців і іншими відповідними органами;
- дати державам-членам керівні вказівки підготовки та надати їм матеріали, які стосуються захисту, прав і особливих потреб жінок, а також значення залучення жінок до всіх заходів з підтримки миру і миробудування;
- закликає всі сторони при погодженні і здійсненні мирних угод застосовувати підхід, заснований на врахуванні гендерних аспектів, в тому числі, серед іншого:
  - а) особливих потреб жінок і дівчаток у ході репатріації і переселення, і в тому, що стосується реабілітації, реінтеграції та пост-конфліктного відновлення;

- б) заходів, спрямованих на підтримку місцевих мирних ініціатив, запропонованих жінками, і місцевих процесів врегулювання конфліктів і залучення жінок у діяльність усіх механізмів здійснення мирних переговорів;
- в) заходів, що забезпечують захист і повагу прав людини жінок і дівчаток, особливо в тому, що стосується конституції, виборчої системи і діяльності поліції і судових органів⁵.

Рада Безпеки ООН закликає всі сторони збройних конфліктів у повній мірі дотримуватися міжнародно-правових норм, які застосовуються до прав і захисту жінок і дівчат, особливо як цивільних осіб, зокрема зобов'язань, що застосовуються до них відповідно до Женевських конвенцій 1949 року, Додаткових протоколів до конвенцій від 1977 року, Конвенції про біженців 1951 року і Протоколу до неї 1967 року, Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року і Факультативного протоколу до неї 1999 року, Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини 1989 року і двох Факультативних протоколів до неї від 25 травня 2000 року, враховувати відповідні положення Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Необхідно вживати спеціальні заходи для захисту жінок і дівчат від сексуального насильства, особливо від зґвалтувань та інших форм сексуальної наруги і всіх інших форм насильства, в ситуаціях, що представляють собою збройний конфлікт.

Впровадження гендерного підходу на всіх рівнях в операціях миру та безпеки означає, що країни-учасниці в операціях з підтримки миру та безпеки мають брати до уваги конкретні потреби жінок і чоловіків в усіх аспектах запобігання конфлікту, переговорах про мир, гуманітарної допомоги, а також пост-конфліктного управління. Впровадження гендерного підходу на всіх рівнях означає систематичне впровадження резолюції всіма країнами-учасницями, особливо в контексті мирних місій за проводом ООН.

ВАЖЛИВО

Резолюція РБ ООН 1325 не потребує ратифікації, бо — як кожна резолюція Ради Безпеки ООН — є документом зобов'язального характеру для всіх країн-учасниць ООН. Вона передбачає обов'язок

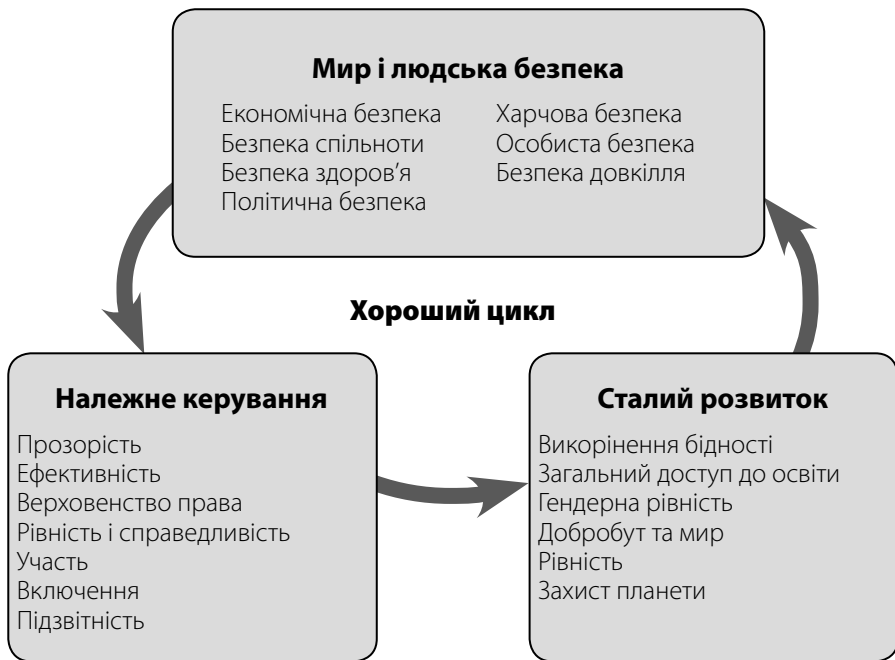
---

5 Жінки.Мир.Безпека. Інформаційно-навчальний посібник для фахівців соціальної сфери, Київ 2017.

держав-членів ООН розробити національні плани дій на виконання цієї Резолюції⁶.

Кожна країна може визначати власні пріоритети при розробці національних планів дій, і один з механізмів для максимального врахування потреб різних груп жінок на всіх рівнях в контексті миробудування це **локалізація** РРБ ООН 1325, тобто визначення пріоритетів впровадження порядку денного «Жінки. Мир. Безпека» у відповідності до потреб жінок на місцях. Цю концепцію запропонувала Глобальна мережа жінок-миротворок і в своїй діяльності з локалізації РРБ ООН 1325 в різних країнах пропонує користуватися концепцією хорошого циклу, який сприяє тривалому миру.

Хороший цикл: мир і людська безпека, належне керування, сталий розвиток

6 <http://www.un.org/en/sc/about/faq.shtml>

Хороший цикл: Мир і людська безпека⁷

Людська безпека — парадигма, що створена для розуміння небезпек у світовому масштабі. Її прихильники пропонують переглянути традиційне розуміння національної безпеки, аргументуючи це тим, що поняття безпеки має базуватися на безпеці особи, а не держави.

Економічна безпека — передбачає надійний базовий прибуток для осіб, зазвичай від їхньої продуктивної праці за винагороду або ж, в якості останнього засобу, коштом суспільно фінансованої системи соціального забезпечення. У цьому сенсі лише близько чверті населення світу зараз є економічно убезпеченими. В той час як проблема економічної безпеки серйозніша у країнах, що розвиваються, вона також є актуальною і для розвинутих країн. Проблеми безробіття є важливим фактором, що впливає як на політичну напругу, так і на етнічне насильство.

Харчова безпека — передбачає, що у всіх людей є постійний доступ — як фізичний, так і економічний — до базових харчових продуктів. За даними ООН, наявність їжі як такої не є проблемою — найчастіше проблемою є неналежний розподіл харчів та недостатня купівельна спроможність населення. У минулому проблеми харчової безпеки вирішували як на національному, так і на глобальному рівнях, але вплив цих рішень обмежений. За даними ООН, ключовою проблемою, яку слід вирішити, є доступ до активів, роботи та надійного джерела доходу (це стосується і економічної безпеки).

Безпека здоров'я — передбачає захист від хвороб та нездорових способів життя. У країнах, що розвиваються, однією з основних причин смерті традиційно були інфекційні та паразитичні хвороби, в той час як в індустріальних країнах головними вбивцями є захворювання системи кровообігу. На сьогодні хвороби, пов'язані зі стилем життя, є провідними причинами смерті по всьому світу, при чому 80 відсотків смертей від хронічних захворювань відбувається у країнах з низькими та середніми доходами. За даними ООН, як в країнах, що розвиваються, так і в індустріальних країнах загроза безпеці здоров'я зазвичай є вищою для бідних людей, у сільській місцевості, особливо для дітей. Це відбувається через погане харчування та недостатній доступ до служб охорони здоров'я, чистої води та інших предметів першої необхідності.

---

7 http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf

Безпека довкілля — має захистити людей від стихійних лих в короткій перспективі та пов'язаних із природою небезпек у довгостроковій перспективі, від природних загроз, створених людиною, та від погіршення стану природного середовища. У країнах, що розвиваються, недостатній доступ до чистих водних ресурсів є однією з найбільших загроз, пов'язаних із довкіллям. В індустріальних країнах однією з головних екологічних загроз є забруднення повітря. Глобальне потепління, викликане викидами парникових газів, є ще однією проблемою безпеки довкілля⁸.

Особиста безпека — спрямована на захист людей від фізичного насильства, як від власної держави, так і від інших держав, від осіб, які застосовують насильство, та від організованих груп, менших за держави, від домашнього насильства або від дорослих, що практикують експлуаторську діяльність. Для багатьох людей найбільшим джерелом небезпеки є злочинність, особливо злочини із застосуванням насильства.

Безпека спільноти — спрямована на захист людей від втрати традиційних стосунків, цінностей та від насильства на ґрунті віросповідання чи етнічної приналежності. Міноритарні етнічні групи часто знаходяться під загрозою. Близько половини держав світу стикалися з міжетнічними конфліктами. ООН оголосила 1993 рік Роком Корінного Населення, щоб підкреслити зростаючу вразливість 300 мільйонів людей аборигенних народів у 70 країнах, де вони стикаються зі спіраллю зростаючого насильства.

Політична безпека — стосується того, чи живуть люди у суспільстві, яке дотримується основних прав людини. Згідно з опитуванням, котре провела Міжнародна Амністія, у 110 країнах все ще практикують політичні репресії, систематичні тортури та погане поводження, а політичні погляди можуть привести до зникнення людини. Порушення прав людини найчастіше відбуваються під час періодів політичної нестабільності. Разом із придушенням осіб та груп, уряди можуть намагатися контролювати обмін ідеями та інформаційний простір.

В умовах України можна також говорити про **кібербезпеку** (коли електронні системи управління промисловими, фінансовими та енергетичними⁹ процесами можуть зазнавати атак з боку російських хакерів¹⁰)

---

8 http://hdr.undp.org/sites/default/files/human_security_guidance_note_r-nhdrs.pdf

9 https://uk.wikipedia.org/wiki/Кібератака_на_енергетичні_компанії_України

10 <https://hromadske.ua/posts/ukraina-postiino-vyivliaie-sproby-kiberatak-z-boku-rosii-kiberpolitsiia>

та про **інформаційну безпеку** (коли проти України і її громадян, як і проти решти країн пострадянського простору, ведеться гібридна війна, одним зі знарядь якої є дезінформація¹¹ і маніпуляція громадською думкою)¹².

Хороший цикл: Належне керування

Належне керування — загальний термін, що використовують в міжнародній дослідницькій літературі, щоб описати те, як державні інституції керують суспільними процесами та ресурсами. Керування — це «процес прийняття рішень і процес, яким рішення втілюють (чи не втілюють) в життя»¹³.

Участь — всі чоловіки та жінки повинні мати голос у прийнятті рішень — прямо або через легітимні посередницькі інституції, що представляють їхні інтереси. Така широка участь побудована на свободі об'єднань та свободі слова, а також на здатності до конструктивної участі.

Верховенство права — правові рамки мають бути справедливими і застосовуватися неупереджено, особливо в законах про права людини.

Прозорість — прозорість побудована на вільному обігу інформації. Процеси, інституції та інформація прямо доступні тим, хто в них зацікавлений, при цьому надається достатньо інформації, щоб розуміти та відслідковувати їх.

Зворотній зв'язок — інституції та процеси намагаються слугувати всім зацікавленим сторонам.

Орієнтування на консенсус — належне керування балансує та проводить посередницьку діяльність між групами з різними інтересами, щоб досягти широкого консенсусу щодо того, що є в інтересах групи, та щодо політик і процедур.

Рівність та справедливість — всі чоловіки та жінки мають можливість покращити або підтримувати своє благополуччя.

Ефективність та практичність — процеси та інституції показують результати, що відповідають потребам, в той самий час найкращим чином використовуючи ресурси.

---

11 Дослідження Латвійського інституту закордонних справ про використання російських інтернет-тролів як знаряддя гібридної війни // <https://www.stratcomcoe.org/internet-trolling-hybrid-warfare-tool-case-latvia-0>

12 Указ Президента України №47/2017 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» // <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>

13 <https://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf>

Підзвітність — ті, хто приймають рішення в уряді, приватному секторі та громадянському суспільстві, звітуються перед громадою, а також перед інституційними зацікавленими сторонами. Така підзвітність може мати різні форми залежно від організацій та від того, чи для організацій рішення є внутрішнім чи зовнішнім.

Стратегічне бачення — лідери та громада поділяють довгострокову перспективу для належного керування та людського розвитку, а також розуміння того, що потрібне для такого розвитку. Також існує розуміння історичних, культурних, та соціальних контекстів і складнощів, з яких походить ця перспектива.

Хороший цикл: Сталий розвиток¹⁴

Сталий розвиток — це розвиток, що відповідає потребам теперішнього часу і при цьому не перешкоджає наступним поколінням задовольняти їхні потреби в майбутньому. Для цього потрібно:

- Мінімізувати вичерпання природних ресурсів у процесі розвитку.
- Створити розвиток, який можна підтримувати та жити, не створюючи подальшої шкоди навколишньому середовищу.
- Надати методи для модифікації існуючого розвитку таким чином, щоб він втілювався у дружні до навколишнього середовища проекти та виробничі потужності.

Організації рівня ООН, організації допомоги і навіть уряди все частіше спонсорують зусилля на забезпечення досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР) для кожної особи та у всьому світі. Деякі з найважливіших ЦСР, визначені цими організаціями, включають:

Знищення бідності по всьому світу — ця діяльність зосереджена на найменш розвинених країнах з низькими доходами населення, де бідність повсюдна. Викорінення бідності в усьому світі відбувається шляхом розширення програм соціального захисту — таких, як шкільне харчування, грошова допомога, локалізована харчова допомога, програми соціального страхування та ринку праці — такі, як надання навчання певним навичкам, пенсій по віку, субсидій до зарплатні, страхування від безробіття, пенсій по непрацездатності тощо.

Просування здоров'я та добробуту — має на меті забезпечення доброго здоров'я та благополуччя на всіх етапах життя і бере до уваги

---

14 <https://www.conserve-energy-future.com/what-is-sustainable-development-and-its-goals.php>

всі основні пріоритети здоров'я — наприклад, здорове материнство та здоров'я дітей, репродуктивне здоров'я, хвороби, пов'язані з навколишнім середовищем — як інфекційні, так і ні, повне покриття населення послугами охорони здоров'я, а також доступ до якісних, безпечних, ефективних та доступних за ціною вакцин та медикаментів. Це обстоювання кращого фінансування охорони здоров'я, більше досліджень та інновацій, посилення спроможності кожної з країн, залучених до запобігання ризиків для здоров'я та до управління цими питаннями.

Якісна освіта для всіх — забезпечення справедливої та інклюзивної якісної освіти та просування можливостей освіти в будь-якому віці. Міжнародні спільноти працюють над забезпеченням якості та справедливості в секторі освіти для забезпечення сталого розвитку в майбутньому.

Чиста вода та санітарія — у верхній частині списку для сталого розвитку. Вони є критичними для виживання людей та планети. Ця ціль має на меті вирішити проблеми, які стосуються санітарії, гігієни, питної води, а також якості та продовження існування якісних водних ресурсів по всій планеті.

Побудова надійної інфраструктури, яка підтримує інклюзивну й сталу індустріалізацію та культивує інновації — бере до уваги три аспекти сталого розвитку: індустріалізація, інфраструктура та інновація. Інфраструктура є критично важливою, оскільки надає необхідну основу для нормального функціонування як підприємств, так і суспільства загалом. Індустріалізація підштовхує економічний розвиток, надає можливості для роботи — а тому зменшує рівень бідності. Інновація покращує технологічні спроможності індустріальних секторів та відкриває дорогу подальшому розвитку інноваційних навичок.

Дешева та чиста енергія — найважливіший ресурс для досягнення більшості цілей сталого розвитку. Енергія грає провідну роль у пом'якшенні проблеми бідності через просування індустріалізації, освіти, водопостачання та здоров'я і боротьби зі зміною клімату. Ця ціль сталого розвитку фокусується на розробці та розширенні енергії поновлюваних ресурсів, таких як сонце, вітер, енергія річок, тверде та рідке біопаливо, біогаз та геотермальна енергія. Ці поновлювальні джерела енергії не викидають парникових газів в атмосферу, і тому є ідеальними для навколишнього середовища та здоров'я людини.

Досягнення гендерної рівності — є передумовою справедливого і мирного життя для всіх. В останні кілька десятиліть гендерна рівність

та розширення можливостей жінок були на порядку денному більшості урядів для довгострокового сталого розвитку. Доступ до освіти для дівчат з тої пори покращився, а відсоток одружень неповнолітніх впав, також великий прогрес було зроблено в царині сексуального та репродуктивного здоров'я та прав, такі як значне зменшення материнської і дитячої смертності. Хоча до досягнення цієї мети все ще далеко, організації скеровують значні зусилля та ресурси для втілення цієї мрії.

Існують інші цілі сталого розвитку, встановлені згаданими організаціями — включаючи достойні робочі місця та економічне зростання, сталі міста та громади, збереження морських та океанських ресурсів, боротьба зі зміною клімату, споживання на рівні відновлення і така сама структура виробництва, та багато іншого. Детальніше про Цілі сталого розвитку та їх впровадження в Україні можна почитати на веб-сайті Представництва ООН в Україні¹⁵.

Резолюція 1325 приймалася в той час, коли в ряді країн світу розгорталися воєнні конфлікти, в деяких країнах також існувала їх загроза. Рада Безпеки ООН рекомендувала дієві механізми розв'язання таких конфліктів та запобігання їх виникненню, і логічним було долучити до цієї роботи жінок.

За оцінкою міжнародних організацій, участь жінок значно підвищує ефективність виконання мирних угод і знижує ймовірність розриву таких домовленостей. Залучення більшої кількості жінок-миротворок зумовлює більшу довіру до миротворчих місій в цілому. А економіка громад, які постраждали через конфлікти, найшвидше відновлюється там, де жінкам надані ширші права та можливості у процесі прийняття рішень.

У преамбулі Статуту ООН зазначено, що мета її діяльності — «об'єднати наші сили для підтримки міжнародного миру і безпеки»¹⁶. Резолюція РБ ООН 1325 та термін «миротворча діяльність» охоплює весь спектр дій Організації Об'єднаних Націй, спрямованих на врегулювання ситуацій, що загрожують міжнародному миру і безпеці, у тому числі превентивну дипломатію, підтримання миру, пост-конфліктне миробудування, сприяння миру, чи власне, миротворчість, а також примус до миру. Кожна з цих категорій позначає сукупність заходів певного характеру (військових/невійськових, економічних, політичних, дипломатичних тощо), що сприяють врегулюванню конфліктної ситуації на різних етапах її розвитку.

15 <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>

16 Статут Організації Об'єднаних Націй/ департамент громадської інформації ООН

Наприклад:

Рамеш Тхакур, автор книги «ООН, мир та безпека»¹⁷, підкреслює, що після «холодної війни» відбулась зміна ідеології, і якщо раніше мир підтримувався за допомогою балансу сил і механізмів колективної безпеки, то зараз все частіше країни декларують прагнення захистити населення від страждань і зупиняти війни, іноді із застосуванням військової сили, що обумовлює розквіт миротворчої діяльності.

Ще одним важливим аспектом миротворчої діяльності ООН є збільшення невійськового компоненту у миротворчих контингентах (співвідношення між військовим контингентом та невійськовим миротворчим персоналом становить приблизно дві третини до однієї). Значну роль у процесах миробудування відіграють жінки.

Наприклад:

Два Спеціальні представники Генерального секретаря ООН (які здійснюють безпосереднє керівництво операцією), а також 3 заступники спецпредставників ГС ООН є жінками, голова департаменту польової підтримки, голова канцелярії керівника Департаменту операцій з підтримання миру, 7% від поліцейських сил та 2% з 87.000 військових — жінки. Також у 2007 р. в операції у Ліберії взяв участь перший підрозділ, що складався виключно з жінок¹⁸. Одним із нагальних питань реформування миротворчої діяльності ООН залишається подальша розбудова інституціональної системи для реалізації запланованих миротворчих ініціатив. Зокрема, розпочали свою роботу Департамент операцій з підтримання миру, Департамент польових місій (рішення про створення департаменту польової підтримки прийнято у 2007 р.), Комісія з миробудування (заснована 2006 р.) — міжурядовий консультативний орган (координує діяльність відповідних сторін, донорів, міжнародних фінансових установ, національних урядів, а також держав, що надають війська; мобілізує ресурси; пропонує комплексні стратегії пост конфліктного миробудування та відновлення), Фонд миробудування, а також Управління з підтримки миробудування (має забезпечувати координацію зусиль агенцій ООН). Фонд миробудування забезпечує задоволення

17 Thakur R. The United Nations, Peace and Security. From Collective Security to the Responsibility to Protect/ Ramesh Thakur. – Cambridge University Press, New York, 2006

18 Fact sheet United Nations Peacekeeping/ UNO. <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/factsheet.pdf>

пост-конфліктних потреб, акцентуючи увагу на таких сферах: діяльність, спрямованна на виконання досягнутих угод; діяльність на підтримку заходів, ініційованих відповідно до укладених угод; діяльність, спрямована на зниження можливості повторного розгортання конфлікту.

Наразі на Сході України відбуваються зміни у формах і методах миротворчої діяльності, зокрема продовжують розроблятися і змінюватися вже звичні заходи. Традиційні основи побудови миру (ОПМ) концентрувались на таких засадах та функціях, як спостереження, нагляд, звітування (на основі патрулювань, контролювання технічних аспектів, використання статистичних даних); нагляд за припиненням вогню і підтримка механізму верифікації; створення буферних зон між конфліктуючими сторонами. ОПМ нового покоління (місії спостерігачів та сили з підтримання миру/миротворчі сили) виконують такі завдання: створення стабільного і безпечного середовища для того, аби держава змогла забезпечити безпеку і повагу до прав людини; сприяння політичному процесу і діалогу для створення легітимних інституцій управління; запровадження рамкових механізмів і координація зусиль усіх сторін, котрі беруть участь у процесі врегулювання ситуації; забезпечення безпеки при реалізації ключових управлінських рішень; координація зусиль установ системи ООН та неурядових організацій; скерування зусиль політичного врегулювання. Варто відзначити багатофункціональність та зміну пріоритетів цих операцій: окрім спостереження за припиненням вогню, вони надають оперативну допомогу національним правоохоронним структурам; створюють необхідні умови для безпечного пересування людей, товарів та гуманітарної допомоги; сприяють захисту цивільного населення від невідвратної загрози фізичного насильства.

Збройний напад Росії на Україну зробив нагальною для України тематику миробудування і пост-конфліктної відбудови, чималою мірою через появу внаслідок збройного конфлікту нових груп населення. Ці групи потребують реабілітації, підтримки і, в першу чергу, визнання. До цих груп належать не лише офіційно визнані групи, як учасники бойових дій, ветерани та внутрішньо-переміщені особи. Це також військовослужбовці і доброволки, ветеранки, волонтерки, вдови і матері загиблих на фронті, це родини зниклих без вісти, жінки і діти, які отримали інвалідність внаслідок збройного конфлікту, це чоловіки з інвалідністю внаслідок збройного конфлікту, це жінки, які живуть на прифронтових територіях, у сірій зоні та на територіях, непідконтрольних українській

владі, та інші. Ці нові групи повинні мати голос і можливість говорити про свої інтереси і потреби, бути почутими на всіх рівнях, від місцевого до національного. Визнання цих груп та інформування про їхню діяльність та їхні потреби сприятиме зменшенню упередженості проти цих груп, зниженню соціальної напруженості між різними групами, кращому взаєморозумінню в суспільстві, а отже, і пост-конфліктній відбудові.

Роль ЗМІ у висвітленні Резолюції РБ ООН 1325

- Ознайомлювати із заходами профілактики та попередження всіх видів насильства і дискримінації, із методами допомоги особам, які стали жертвами гендерного та сексуального насильства;
- Випускати програми про права жінок і дівчат;
- Висвітлювати роль жінок у мирному процесі;
- Відслідковувати та звітувати про гендерний баланс у наборі персоналу силових відомств і персоналу миротворчих місій;
- Висвітлювати роль уряду у впровадженні Резолюції Ради Безпеки ООН 1325;
- Звітувати про правозахисну діяльність громадських організацій та структур, що діють на місцевому та обласному рівнях, зокрема, в інтересах груп, які виникли внаслідок конфлікту;
- Обговорювати реалізацію законів, нормативних актів, що стосуються гендерної тематики та прав жінок і дівчат.

2. Порядок денний «Жінки. Мир. Безпека»

Звісно, ситуація, яка панувала до прийняття резолюції, на глобальному рівні досі кардинально не помінялася. Проте певна позитивна динаміка вже починає прослідковуватися. За даними глобального дослідження впровадження Резолюції 1325 «Попереджуємо конфлікт, трансформуємо справедливість, забезпечуємо мир»¹⁹, за 20 років у світі — з 1990 р. до 2010 р. — у світі було укладено 585 двосторонніх та багатосторонніх мирних договорів. В дев'яноста двох із них згадані жінки: як потерпілі від конфлікту або як ті, хто на собі відчуває наслідки цього конфлікту. Тобто увагу на це звертає лише близько 15% відповідних документів²⁰. У шістнадцяти з цих договорів включені положення про права жінок. У тринадцяти — передбачено посилення жінок як умова реалізації договору. В дев'яти — пропонувалися квоти або резервування місць для жінок в органах виконавчої та законодавчої влади. У восьми — згадана необхідність посилення жіночих організацій та інфраструктури, яка служить потребам жінок. У семи договорах згадувалися специфічні механізми, завдяки яким можна зменшити рівень насильства проти жінок, а також включення жінок і дівчат у процес демобілізації, роззброєння та реінтеграції. У п'яти договорах — необхідність участі жінок у діяльності поліції та реформування поліції з орієнтацією на потреби жінок. У чотирьох — необхідність участі жінок у системі правосуддя. Таким чином, лобювання участі жінок на всіх етапах ведення мирних перемовин, попередження та розв'язування конфліктів та участь залишаються актуальними і після п'ятнадцяти років після прийняття Резолюції 1325.

Тема сексуального насильства проти жінок під час конфліктів, зокрема, згвалтування як засіб підкорення іншої сторони в конфлікті²¹, як це сталося під час Югославських воєн (низки збройних конфліктів на

19 Preventing Conflict, Transforming Justice, Securing the Peace. Глобальне дослідження організації ООН Жінки, жовтень 2015 р. Дослідження написала група експертів з 15 обраних осіб – представники керівництва ООН, дипломати, дослідники, практики з різних куточків світу. Провідною серед них була Радика Кумарасвами, колишня Спеціальна Доповідачка Ради Безпеки ООН з питань дітей у військових конфліктах.

20 Як захисти права жінок під час збройних конфліктів? (інтерв'ю з доктором юридичних наук/ Урядовою уповноваженою з гендерних питань, професором Катериною Левченко). // <http://tusovka.kr.ua/news/2015/10/30/-jak-zahistiti-prava-zhinokpid-chas-zbroinih-konfliktiv>.

21 https://uk.wikipedia.org/wiki/Югославські_війни

Балканах у 1991-200 рр.) в Хорватії, Косові, Боснії, а також в африканських конфліктах — зокрема, в Руанді, згадувалася лише у двох десятках договорів²². Питання сексуального насильства в умовах збройного конфлікту ми розглянемо дещо детальніше в подальших розділах.

У відповідь на ці виклики Рада Безпеки ООН прийняла ще сім додаткових резолюцій щодо жінок, миру та безпеки, які сукупно утворюють Порядок денний «Жінки. Мир. Безпека»; це сфера діяльності щодо прав жінок в умовах конфлікту і миробудування. Питання Порядку денного «Жінки. Мир. Безпека» віднесені до постійного порядку денного Ради Безпеки ООН, а Генеральний секретар ООН має щорічно звітувати про реалізацію Резолюції 1325 та сестринських резолюцій²³.

Перелік резолюцій порядку денного «Жінки. Мир. Безпека»:

- **1325** (2000 р.): розглядала важливість гендерних питань у миротворчих діях ООН; закликала сторони конфлікту захистити жінок від насильства за гендерною ознакою;
- **1820** (2008 р.): вирішувала питання сексуального насильства внаслідок конфлікту, а також зобов'язувала Генерального секретаря з наступного року повідомляти РБ про ці злочини;
- **1888** (2009 р.): активізувала зусилля, щоб припинити сексуальне насильство внаслідок конфлікту;
- **1889** (2009 р.): спонукала країн-членів, органи ООН, благодійні організації та громадянське суспільство взяти до уваги питання захисту, розширення прав і можливостей жінок під час здійснення оцінки та планування потреб після конфлікту;
- **1960** (2010 р.): встановила механізм контролю та повідомлення про випадки сексуального насильства внаслідок конфлікту;
- **2106** (2013 р.): зосередила увагу на відповідальності злочинців за вчинення сексуального насильства внаслідок конфлікту; акцентувала на політичних і економічних правах і можливостях жінок;
- **2122** (2013 р.): розглянула постійні прогалини в реалізації програми дій з питань жінок, миру та безпеки;

---

22 Про згвалтування як воєнний гендерний злочин можна почитати в статті Заріє Сейзович. Взаємодія гендеру і націоналізму. Розгляд конкретної ситуації: Воєнні злочини в Боснії і Герцеговині 1992-1995 рр. //Матеріали V Міжнародного гендерного воркшопу «Гендер та (воєнні) конфлікти у країнах Східної Європи через феміністичні лінзи», Львів, 9-10 березня 2017 р. с.28-39 // <https://ua.boell.org/uk/2018/02/12/materiali-v-mizhnarodnogo-gendernogo-vorkshopu-gender-ta-voenni-konflikti-u-krayinah>

23 Інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства Оборони і Генерального штабу України, Олена Суслowa, Інформаційно-консультаційний жіночий центр, 2016.

- **2242** (2015 р.): зосередила увагу на ролі жінок у боротьбі з насильницьким екстремізмом і тероризмом; вдосконалила методи роботи РБ щодо проблем жінок, миру та безпеки; врахувала рекомендації, розроблені в результаті глобального дослідження²⁴.

Резолюції **1820** і **1888** зосереджені переважно на захисті жінок від сексуального насильства: завдяки їх прийняттю було досягнуто значних успіхів якщо не в самому запобіганні цим злочинам, то, як мінімум, у зміцненні нормативної бази запобіжних і каральних заходів. Інші резолюції роблять акцент на участі і розширенні прав і можливостей жінок.

3. Впровадження Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека» через Національний план дій

Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням від 24.02.2016 № 113-р затвердив Національний план дій (НПД) з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека» на період до 2020 року²⁵. На цей час, окрім України, такі плани діють у 55 країнах світу, з них у Європі 25.

З огляду на нові виклики у зв'язку з продовженням військового конфлікту та на активізацію курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію виникла необхідність внесення змін та доповнень до вже прийнятого Плану заходів. На виконання доручення Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Іванни Климпуш-Цинцадзе розроблено нову редакцію цього документу, що затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05.09.2018 № 637-р.

Мета Національного плану дій (НПД) на виконання Резолюції — посилити роль жінок як рівних партнерів у відновленні та розбудові миру в країні. План являє собою перелік цілей, заходів та індикаторів їх виконання, основних виконавців, а також містить фінансові джерела їх забезпечення.

Існують такі напрями діяльності для підтримки жінок і дівчат під час та після військових конфліктів:

- посилення участі жінок у розв'язанні конфлікту;
- захист жінок і дівчат під час та після конфлікту;
- посилення участі жінок у запобіганні конфлікту;
- рівний доступ жінок до відновлення миру після конфлікту.

Україна є єдиною країною у світі, яка розробляла та приймала свій НПД 1325 під час військового конфлікту. На виконання Національного плану дій 1325 органи місцевої влади розробляють місцеві плани дій чи заходів; тому важливо, щоб відповідальні особи володіли знаннями з існуючих міжнародних документів у відповідній сфері, враховували відмінності різних регіонів, потреби та інтереси місцевих громад, які постраждали від військового конфлікту, внутрішньо переміщених жінок,

---

25 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80>

дівчат та чоловіків, хлопців, осіб з інвалідністю, а також інших груп, які виникли внаслідок конфлікту — ветеранів і ветеранок, волонтерів і волонтерок, вдів, членів родин тих, хто пропали без вісти чи загинули в бою, тощо.

Виконавцями Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека» (далі — НПД 1325) України у межах своїх повноважень є:

- Центральні органи виконавчої влади. Міністерство соціальної політики України відповідальне за координацію виконання та узагальнення інформації, звітування за НПД 1325. Серед головних виконавців плану дій — силові та правоохоронні структури: Міністерство оборони України та Міністерство внутрішніх справ України. У збройних силах багатьох країн світу, миротворчих місіях ООН, в НАТО вже тривалий час пильну увагу приділяють гендерному інтегруванню, з часом поглиблюють його і деталізують²⁶.
- Обласні, Київська міська держадміністрації, органи місцевого самоврядування, Державна судова адміністрація України, Служба безпеки України.

Оскільки органи правосуддя є також виконавцями НПД 1325, необхідним є навчання представників сфери правосуддя про питання допомоги особам, які можуть стати, чи вже стали, жертвами не лише звичних, а й нових форм злочинів під час військових конфліктів: зґвалтування, примус до проституції, незаконні утримання жінок у місцях обмеження волі на тимчасово окупованих територіях тощо. Важливим є навчання осіб, відповідальних за надання соціальних послуг для осіб, які є жертвами зазначених форм насильства, щоб уникнути повторної віктимізації (ураження) жертв цих форм насильства.

ВАЖЛИВО

Журналісти можуть допомогти у викритті подібних злочинів та повідомляти про них громадським і правоохоронним організаціям, службам у справах дітей, відділам сім'ї та молоді, соціальним службам, головам селищних та сільських рад і нових об'єднаних територіальних громад.

---

26 Інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства Оборони і Генерального штабу України, Олена Сулова, Інформаційно-консультаційний жіночий центр, 2016.

Основні кроки, запропоновані Національним планом дій «Жінки. Мир. Безпека»

План дій передбачає головне — збереження та забезпечення прав людини. Це важливо в умовах збройного конфлікту, коли елементарні права людей порушуються. Однією із складових НПД є створення розгалуженої системи захисту для людей, які зазнали будь-яких видів насильства. Мають створюватись програми попередження всіх форм насильства та різноманітні програми підтримки жінок і дівчат, які постраждали від нього. До цього мають активно долучатися державні, місцеві органи влади, громадські організації, бізнес. Один із розділів Національного плану стосується безпосередньої підготовки жінок до участі у військових структурах та в миротворчих організаціях, у переговорних процесах.

Детальніше про те, які установи і організації на рівні країни і окремих областей займаються впровадженням Національного плану дій, можна подивитися у дослідженні «Огляд ініціатив миробудування в Україні-2017»²⁷.

Основні завдання Національного плану дій 1325 до 2020 року:

1. Оцінка впливу конфліктів на національну систему забезпечення прав людини, зокрема щодо захисту, надання допомоги та реабілітації постраждалих від гендерно-зумовленого насильства, участі жінок у встановленні миру та запобіганні конфліктам.
2. Оцінка впливу кризи на інфраструктуру, організацію та функціонування системи надання послуг.
3. Координація діяльності суб'єктів взаємодії, які працюють над впровадженням резолюції Ради Безпеки ООН 1325.
4. Організація фахової підготовки кадрів.
5. Розширення участі жінок у розбудові та встановленні миру, формуванні культури миру.
6. Підвищення обізнаності населення з питань безпечної поведінки під час перебування в районі проведення антитерористичної операції, населеному пункті, розташованому на лінії зіткнення, та на тимчасово окупованих територіях.

---

27 Огляд ініціатив миробудування в Україні. Елла Ламах, Марія Дмитрієва. «Центр «Розвиток Демократії», Київ, 2017. <http://ddcentr.org.ua/ua/about/news/175-zvit-pro-rezultati-doslidzhennya-oglyad-initsiativ-mirobuduvannya-v-ukrajini.html>

7. Запобігання та протидія насильству щодо жінок.
8. Удосконалення системи захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів (ідентифікація, створення системи допомоги, інформування про допомогу).
9. Створення системи всебічної допомоги постраждалим від конфліктів.
10. Оцінка впливу та ефективності впровадження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека» на період до 2020 року²⁸.

Український План дій, зокрема, передбачає координацію навчання миротворчого контингенту тим питанням, які стосуються прав жінок під час конфліктів, а також розв'язання конфліктів і запобігання насильству, в тому числі сексуальному. Окремий розділ — це участь жінок у встановленні миру та безпеки. В ньому говориться, що необхідно забезпечувати участь жінок у міжнародних миротворчих операціях, в переговорних групах, у багатосторонніх заходах, створювати умови для збільшення кількості жінок у секторі безпеки, організовувати навчання жінок-медіаторів для участі в переговорному процесі.

НПД 1325 включає не лише розділи «Запобігання конфліктам, їх наслідкам та насильству», «Захист, допомога, реабілітація жінок, які постраждали від конфліктів», а й «Відновлення»: до пост-конфліктної відбудови потрібно готуватися, при чому потрібно враховувати інтереси і потреби усіх груп населення, включно із тими, які виникли внаслідок конфлікту. Таке миробудування сприятиме зниженню суспільної напруги, а отже, і тривалішому миру.

У контексті посилення ролі жінок у миробудуванні та захисті їхніх прав під час військових конфліктів Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок запропонував державам **Загальну рекомендацію № 30** щодо становища жінок в умовах запобігання конфліктам, в конфліктних та пост-конфліктних ситуаціях (далі цитовано за текстом Рекомендації²⁹):

«Ця загальна рекомендація охоплює питання застосування Конвенції у сфері запобігання конфліктам, міжнародним і локальним збройним конфліктам, ситуаціям іноземної окупації та окупації інших видів та пост-конфліктному етапу. Крім того, в рекомендації розглядаються й інші ситуації, які викликають занепокоєння, такі як внутрішні

28 Вісник «Національної ради жінок України» №3, Квітень.

29 Загальні рекомендації, ухвалені Комітетом ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок №1–37.

заворушення, затяжні громадянські заворушення та заворушення малої інтенсивності, політичні кризи, насильство на етнічному або релігійному ґрунті, надзвичайний стан та придушення масових заворушень, боротьба з тероризмом та організованою злочинністю. Для цілей цієї загальної рекомендації конфліктний і пост-конфліктний етапи іноді розглядаються окремо, оскільки притаманні їм труднощі і можливості в плані захисту прав жінок і дівчат можуть відрізнятися. Проте Комітет відмічає, що перехід від конфліктного до пост-конфліктного етапу далеко не завжди є поступовим та незворотнім і протягом тривалого часу може включати періоди припинення і поновлення конфлікту.

Такі ситуації тісно пов'язані із кризами на ґрунті внутрішнього переміщення осіб без громадянства і боротьби груп біженців з процесами репатріації. У зв'язку з цим Комітет повторює своє зауваження, викладене в загальній рекомендації Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок №28 про те, що держави-учасниці продовжують нести відповідальність за всі свої дії, які стосуються прав людини, громадян і негромадян, внутрішньо переміщених осіб, біженців, осіб, які просять притулку, і апатридів (осіб без громадянства), в межах території або в зоні фактичного контролю держави-учасниці, навіть якщо така знаходиться за межами її території.

Жінки представляють різноманітні групи. Вони належать до різних вікових, етнічних, релігійних груп, вони можуть мати різні форми інвалідності, різну кількість дітей та/або родичів, про яких вони дбають, і тому накопичений ними досвід конфліктних ситуацій або їх потреби в пост-конфліктних ситуаціях можуть суттєво між собою відрізнятися.

Жінки — це не пасивні спостерігачки або жертви. Вони історично відігравали і продовжують відігравати роль активних борців, як членкині організованого громадянського суспільства, як захисниці прав людини, як учасниці рухів опору і як активні суб'єкти формальних і неформальних процесів миротворення і відновлення. Держави-учасниці мають враховувати цей факт і брати до уваги всі аспекти своїх зобов'язань по всім міжнародним зобов'язаннями з тим, щоб викоринити дискримінацію жінок.

Як відмічається в загальній рекомендації Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок № 28, дискримінація жінок ускладнюється наявністю її різноманітних форм. Відповідно до відображеного в Конвенції підходу, котрий спирається на концепцію всього життєвого циклу,

держави-учасниці повинні забезпечувати права і нагальні потреби постраждалих в результаті конфлікту дівчат, котрі виникають в результаті дискримінації за ознакою статі.

Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок рекомендує державам-учасницям:

- a) заборонити насильство за ознакою статі у всіх його формах з боку державних і недержавних суб'єктів, зокрема, за допомогою прийняття відповідних законів, політики і протоколів;
- b) запобігати і розслідувати злочини, пов'язані з насильством за ознакою статі у всіх його формах, зокрема з сексуальним насильством з боку державних і недержавних суб'єктів, і проводити в життя політику абсолютної нетерпимості щодо подібних злочинів;
- c) забезпечувати доступ до правосуддя для жінок і дівчат; приймати процедури розслідування, розроблені з урахуванням гендерних аспектів з метою усунення насильства за ознакою статі, особливо сексуального насильства; організовувати підготовку з гендерної тематики та розробляти кодекси поведінки та правила для співробітників поліції і військовослужбовців, включаючи миротворців; і розвивати потенціал судових органів, в тому числі в контексті механізмів правосуддя перехідного періоду, з метою забезпечити їх незалежність, неупередженість та сумлінність;
- d) здійснювати збір даних і стандартизувати методи збору даних по частотності і поширеності насильства за ознакою статі, особливо сексуального насильства, в різних умовах і щодо різних категорій жінок;
- e) виділяти необхідні ресурси і вживати ефективних заходів, що забезпечують доступ до всебічного медичного обслуговування, психологічного медичного обслуговування та психосоціальної підтримки жертв насильства за ознакою статі, зокрема сексуального насильства;
- f) розробляти і поширювати стандартні оперативні процедури і механізми передачі справ з метою налагодження зв'язків між суб'єктами, що забезпечують безпеку, і постачальниками послуг для жертв насильства за ознакою статі, включаючи комплексні інформаційні центри з питань медичного, юридичного та психосоціального обслуговування для жертв сексуального насильства, багаточільові комунальні центри, що забезпечують зв'язок між службами, які займаються питаннями надання невідкладної допомоги, розширення

економічних і соціальних можливостей і реінтеграції, і мобільними шпиталями;

- g) посилювати технічний експертний потенціал та виділяти ресурси для задоволення специфічних потреб жінок і дівчат, що зазнали насильства, включаючи усунення наслідків сексуального насильства для їх репродуктивного здоров'я;
- h) забезпечувати, щоб національні заходи запобігання і реагування передбачали конкретні заходи щодо боротьби з насильством за ознакою статі та ВІЛ»³⁰.

Участь українських жінок у миробудуванні

Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 визначає надважливу роль жінок у запобіганні конфліктам та їх врегулюванні задля підтримання миру та безпеки. Тривалий час для України цей документ мав більш теоретичне значення, і питання миробудування гостро постало перед нами лише із розгортанням конфлікту на Сході України та в Криму³¹.

Багато дівчат і жінок опинилися серед тих, кого зачепила війна — з усіма жакливими наслідками; чимало з них змушені вчитися вирішувати комплексні проблеми за себе та членів родини, ведуть переговори для відновлення миру у своїх громадах, містах, областях. Інколи ми не бачимо цих важливих процесів і не помічаємо цих героїнь.

Миробудування не можна зводити лише до процесів дипломатичних перемовин. Мир починається зі зменшення рівня конфліктів на соціальному та побутовому ґрунті, з подолання психологічної налаштованості на загострення. Конфлікт може бути розв'язаний мирним шляхом, шляхом переговорів, консенсусу, медіації, взаємоповаги, навіть якщо кожна сторона залишається при своїй думці. В демократичному світі вважається, що переговори — не просто один зі шляхів, а кращий, прийнятніший шлях виходу з конфліктної ситуації. Резолюція 1325 закликає до того, щоб якомога більше жінок долучалися до переговорів та до медіації.

Наприклад:

Президент України Петро Порошенко (Указ Президента України від 17.06.14 № 533/2014) прийняв рішення про делегування представників

30 Матеріали правозахисної Програми по відновленню миру і діалогу для внутрішньо переміщених жінок «Голос жінки має силу 2018», за фінансової підтримки Інституту міжнародних культурних зв'язків (IFA, Німеччина).

31 Вісник «Національної ради жінок України» №7 листопад-грудень 2016.

до робочих підгруп тристоронньої контактної групи щодо мирного врегулювання ситуації на Донбасі, в якій поруч з экс-головою СБУ Євгеном Марчуком, директором Національного інституту стратегічних досліджень Володимиром Горбуліним та першим заступником керівника Головного департаменту з питань впровадження реформ адміністрації президента Ігорем Веремієм працює уповноважена Президента з питань мирного врегулювання ситуації на Донбасі Ірина Геращенко, перша заступниця голови Верховної Ради України.

Серед відомих миротворок також варто відзначити підполковницю **Валерію Пораду**, вона стала першою миротворкою в Україні, будучи Третім Секретарем Оборонної Секції Місії України при НАТО. Під час свого виступу на Першому Жіночому Конгресі 22 листопада 2017 року вона отримала звання полковника від Міністра Оборони України Степана Полторака.

Наталія Задорожнюк — українська дипломатка. Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Македонія. Під час агресії Російської Федерації в Азовському морі, незаконної анексії Криму вона публічно висловлювала свою та загальнодержавну позицію порушення міжнародного законодавства Російською Федерацією.

Наталія Коцкович — журналістка «5 каналу» та ТРК «3 Студія», волонтерка на сході України, неподалік Маріуполя. Служила в інформаційно-аналітичному підрозділі полку «Азов». Серед її обов'язків — висвітлення щоденних зведень з позицій та налагодження контакту з місцевими мешканцями.

Українські жінки активно співпрацюють з міжнародними організаціями, що допомагають нашій державі на Сході.

Наприклад:

Організація **Halo Trust in Ukraine**, офіс якої знаходиться в Краматорську, систематично проводить навчання для жінок, які бажають опанувати професію сапера. Станом на жовтень 2018 року фахівці організації підготували 48 фахівчинь, які професійно займаються гуманітарним розмінуванням³².

Мальтійська служба допомоги тісно співпрацює з партнерськими організаціями в Україні: громадською організацією «Українська

---

32 <https://www.halotrust.org/>

асоціація фахівців з подолання наслідків психотравмуючих подій», яку очолює Тетяна Назаренко³³.

Від часів Революції Гідності, коли жінки поруч із чоловіками вийшли на Майдан, щоб обстоювати своє право на свободу від свавілля і вільне волевиявлення, жінки становили значну частину серед волонтерів. Поле діяльності волонтерського руху України є надзвичайно широким — від підтримки і просування реформ до підтримки армії, внутрішньо-переміщених осіб, родин загиблих і поранених військових, і багатьох інших тем. Революція Гідності дала потужний поштовх формуванню культури взаємної підтримки і самоорганізації. У грудні 2014 року на замовлення Організації Об'єднаних Націй компанія GfK Ukraine провела загальнонаціональне дослідження стану волонтерства в Україні³⁴. Згідно з даними цього репрезентативного опитування, 54 відсотки волонтерів — це жінки. Важливо зауважити, що згідно висновків дослідження, українці визнають велику роль волонтерського руху в суспільних процесах: 62% визнають роль волонтерів у політичних змінах останнього року, 85% вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, а 81% схильні вважати волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства. Майже чверть українців (23%) мали досвід волонтерства, із них 9% почали займатись волонтерством протягом останнього року. Основним напрямом діяльності волонтерів у 2014 році стала допомога українській армії та пораненим — цим займались 70% волонтерів³⁵.

Жінки не просто надають гуманітарну допомогу — вони беруть активну участь в організації обміну полоненими, з'ясуванні долі зниклих безвісти, у налагодженні родинних контактів, які були розірвані через воєнні дії.

Наприклад:

Тетяна Ричкова — волонтерка, що допомагає українським військовим у зоні АТО, офіцерка Збройних сил України, військовослужбовка військової служби за контрактом, помічниця Міністра оборони та начальника Генштабу(з 2015 року) народна депутатка України (Верховна Рада України VIII скликання) (з 2016).

---

33 <http://psyservice.org/>

34 https://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/dyna_content_import/2015-09-01_press_releases/data/ua/Documents/Presentations/report_vyshlisky.pdf

35 [https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_волонтерів_російсько-української_війни_\(2014_—_дотепер\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_волонтерів_російсько-української_війни_(2014_—_дотепер))

Тетяна Ричкова на початку АТО слідом за чоловіком поїхала на фронт і зайнялася забезпеченням українських вояків. В рідному Дніпрі вона продала дачу та пекарню і зняла гроші з депозитів, щоб купити для 25-ої бригади найнеобхідніше — форму, берци, генератори. Є засновницею дніпровського відділу «Крил Фенікса». Була на фронті під час найгарячіших боїв в Слов'янську, Краматорську, Червоному імані, Ямполі, Дебальцевому, Вуглегірську, Дослідному, Пісках, Авдіївці.

У листопаді 2014 почала працювати в Міністерстві оборони. Очолила нове державне підприємство, котре займається матеріальним забезпеченням сил спеціальних операцій та повітряно-десантних військ. 26 січня 2015 року підписала контракт і стала офіцеркою Збройних сил України, призначена помічницею міністра оборони з реформ. З весни того ж року — помічниця начальника Генштабу.

Діана Макарова — голова ФОНДУ Діани Макарової — ініціативної групи активістів з надання допомоги армії та Національній гвардії України, пораненим та біженцям, сім'ям військовослужбовців. Ф.О.Н.Д. (Фонд оперативної національної допомоги) поповнюється за рахунок добровільних внесків небайдужих громадян різних країн. Фонд існує з 21 січня 2014 року та починав з постачання необхідних речей активістам Майдану, в тому числі виробляв бронезилети. Надалі організація займається адресною допомогою військовим, які знаходяться в зоні проведення АТО.

Леся Літвінова — за фахом телевізійна режисерка, занурилася у волонтерство під час Євромайдану, а від початку збройного конфлікту координувала центр на Фролівській для ВПО, а тепер допомагає організувати лікування для ракових та паліативних хворих ВПО³⁶.

На місцевому рівні жінки є не менш активними та включаються в допомогу військовим на Сході України.

Наприклад:

Діана Бабова — наступного дня після жорстокого розгону «Беркутом» запорізького Майдану з групою однодумців відважилася вийти на головну площу міста. «Тоді я вперше переборола страх, — зізнається Діана, — а потім вже нічого не боялася». За фахом дівчина — економіст-міжнародник. Працювала рекламним менеджером, але у березні покинула роботу. Відтоді Діана з головою поринула у

36 <http://womo.ua/blago-darya-printsipyi-desyati-ot-lesi-litvinovoy/>, https://zn.ua/personalities/lesya-litvinova-ya-vybirayu-dlinnyy-i-tyazhelyy-put-_html

волонтерство. Спершу допомагала українським військовим в окупованому Криму, тим, які відмовлялися здавати заблоковані «зеленими чоловічками» військові частини. Збирала гроші, купувала продукти і передавала солдатам. 3 квітня почала опікуватися 72-ю Білоцерківською частиною, а згодом — й іншими батальйонами. З початку проведення АТО Діана побувала чи не у всіх «гарячих» точках на Сході: Стародубівка, Волноваха, Краматорськ, Амвросіївка, Дебальцево.

Діана зізнається, що поїздки на передову виснажують, але покинути справу вже не може і не хоче: «Інколи чоловіки-волонтери закидають, мовляв, не місце жінці на війні і не хочуть брати із собою. Тоді доводиться з ними сваритися — кажу, що все одно поїду, навіть сама. Коли потрапляю на ту територію, думаю: чим моє життя важливіше за життя солдат, які там воюють. Ми всі рівні перед Богом, і спільними зусиллями повинні рятувати нашу землю від окупанта».

Віра Адамович — 75-річна столична пенсіонерка після Майдану не змогла спокійно спостерігати по телевізору за подіями на Донбасі. Спочатку самотужки збирала і відправляла допомогу, а вже невдовзі до активістки долучився цілий батальйон волонтерок пенсійного віку. Двері до квартири Віри Антонівни не зачиняються — тут «штаб-квартира» волонтерок, які збирають допомогу солдатам. Добру справу започаткувала пані Віра, згодом долучилися інші жінки з району. За фахом Віра Антонівна біолог, мала власний консультативний кабінет. Коли у країні розпочалися бурхливі події, все кинула і з головою поринула у волонтерський рух.

Це лише одиничні приклади діяльності волонтерок і миротворок. Але таких жінок чимало по всій країні. На рівні свого міста, села, району та області журналісти можуть знайти волонтерок, які не шкодують зусиль задля мирного життя своєї громади та допомагають тим, кому важко, і тим, хто на бойових постах. Розповідь про їхні історії сприятиме визнанню внеску жінок у миробудування і надихатиме інших слідувати їхньому прикладу у розбудові миру у своїй громаді та області.

Жінки-ВПО теж активно долучаються до життя громад, що їх прийняли, але, окрім звичайної упередженості проти жінок, вони змушені долати ще й упередженість до себе як до внутрішньо-переміщених осіб, а отже, потребують додаткової підтримки³⁷. В умовах децентралізації, коли новоутворені об'єднані територіальні громади вибирають

---

37 <https://www.osce.org/uk/ukraine/303266>.

для себе пріоритети, вони рідко зважають на потреби в соціальних службах чи реабілітації, і ВПО мають обмежені можливості впливати на такі рішення³⁸. Загалом про дотримання прав ВПО можна почитати у дослідженні «Гендерний аналіз результатів всеукраїнського опитування щодо дотримання прав ВПО»³⁹.

Створюючи матеріал про участь жінок у миробудуванні, доцільно звернути увагу на такі теми:

- Участь жінок у протестах та як волонтерок в тилу і на передовій;
- Гендерні питання у військовій соціології;
- Жінки у Збройних силах України: успіхи та виклики інтеграції. Чисельність жінок і особливості їх зайнятості;
- Гендерна політика Збройних сил України;
- Участь жінок у воєнних діях;
- Юридичні аспекти участі жінок в АТО/ООС;
- Жінки в силовому секторі (правоохоронні органи, Державна служба з надзвичайних ситуацій, Національна гвардія тощо);
- Ветеранки;
- Жінки у переговорному процесі;
- Волонтерство;
- Побутові умови жінок під час виконання служби;
- Гендерні стереотипи по відношенню до учасниць бойових дій;
- Нові виклики, що з'явилися після відкриття всіх посад та професій для жінок в обороні та правоохоронній сферах;
- Вдови і матері загиблих на фронті; родини зниклих без вісти;
- Жінки і діти з інвалідністю, отриманою внаслідок збройного конфлікту;
- Внутрішньо переміщені особи і їхня взаємодія зі спільнотами, котрі їх прийняли до себе;
- Участь чоловіків-ветеранів у просуванні нових моделей маскулінності (прийнятної чоловічої поведінки);
- Попередження домашнього насильства в родинах військових, учасників бойових дій та ветеранів, а також працівників правозахисних органів;

---

38 Аналіз вразливості жінок та чоловіків в контексті децентралізації на територіях України, що постраждали від конфлікту (2017). http://www.un.org.ua/images/documents/4551/_for%20print.pdf.

39 <http://www.un.org.ua/images/documents/4533/gender-analysis-updated.pdf>.

- Наявність (чи відсутність) офіційної статистики про кількість людей в певній новій групі, яка виникла внаслідок конфлікту, і що ця статистика каже про їхні потреби і наскільки ці потреби задоволені;
- Участь чоловіків у підтримці порядку денного «Жінки. Мир. Безпека»;
- Чоловіки як активні батьки та партнери в родинях.

Для ефективного висвітлення гендерного компоненту у військовому секторі, зокрема його застосування у сфері стратегічного і оперативного командування, журналістам важливо знати і враховувати загальні положення, підходи та особливості сектору безпеки⁴⁰.

Цілі висвітлення принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері безпеки:

- Врахування різних потреб безпеки, що залежать від багатьох індивідуальних факторів, а також потреб захисту від гендерного насильства цивільного населення;
- Врахування динамічності потреб громадян в отриманні об'єктивної та оперативної інформації щодо протидії гендерному насильству проти мирного населення та в середовищі військовослужбовців;
- Врахування потреб жінок і чоловіків у проходженні військової служби;
- Можливість жінкам та чоловікам брати відпустки, лікарняні по догляду за дитиною;
- Протидія насильству за ознакою статті, зґвалтуванню, розкриття злочинів і покарання винних;
- Посилення демократичного громадянського контролю над збройними силами.

ВАЖЛИВО

У створенні матеріалу допоможе соціологічне дослідження «Невидимий батальйон»: участь жінок у військових діях в АТО», підготовлений дослідницькою командою на чолі з Марією Берлінською та Тамарою Марценюк⁴¹ та його продовження, «Невидимий батальйон 2.0»: повернення ветеранок до мирного життя»⁴².

40 Інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства Оборони і Генерального штабу України, Олена Сусллова, Інформаційно-консультаційний жіночий центр, 2016.

41 https://www.uwf.org.ua/files/nevydymy_batalion_ukr_full.pdf.

42 Готується до друку.

Заходи для журналістів з реалізації НПД 1325

Без знань про гендерну політику та протидію дискримінації і гендерним стереотипам неможливо надавати інформацію про Резолюцію РБ ООН 1325. Основою для розуміння Резолюції «Жінки. Мир. Безпека» є чинне міжнародне та національне законодавство. Існує чимало просвітницьких видань з гендерної політики, прав жінок і дівчат, національні та міжнародні дослідження щодо положення прав жінок, в тому числі доступних безплатно в Інтернеті (див. наприкінці посібника список літератури для подальшого ознайомлення з темою).

В Україні чимало громадських організацій видають літературу та проводять навчання для журналістів за темами протидії насильству, гендерної рівності та прав жінок і дівчат. Упорядниці так само провели низку навчальних заходів на виконання Національних планів дій з виконання Резолюції РБ ООН 1325 та КЛФДЖ на локальному та регіональному рівні.

Наприклад:

- У грудні 2017 року на виконання Резолюції РБ ООН 1325 проведено дводенний тренінг з гендерної тематики та з Резолюції 1325 для журналістів «**Впровадження Національного плану дій «Жінки. Мир. Безпека»**. Семінар відбувся у рамках щорічної міжнародної акції «16 днів проти насильства», яка проходить з 25 листопада по 10 грудня і покликана привернути увагу людей до проблеми насильства щодо жінок. Мета семінару — надати журналістам необхідні знання про Резолюцію Ради Безпеки ООН 1325 та інші міжнародні документи, що є базовими для досягнення гендерної рівності в суспільствах із розвиненою демократією.
- За результатами тренінгу відбувся **конкурс серед регіональних журналістів на створення кращої роботи на висвітлення Резолюції РБ ООН 1325**. Регіональні журналісти та журналістки підготували 30 фахових матеріалів на цю тематику.

Перше місце здобув Дмитро Семенюк, журналіст видання «Газета первая городская» (м. Кропивницький) з матеріалом «Шлях до рівності та злам стандартів. Миробудування жінками у кропивницькому форматі»⁴³.

Друге місце здобула Ольга Кухаренко, журналістка видання «Южная правда» (м. Миколаїв) з матеріалом «Гендерное равенство — термин, котрого не стоит бояться»⁴⁴.

43 <https://www.ugorod.kr.ua/news/2018-02-01-62594.html>

44 http://www.up.mk.ua/mainpage/show_item/18714?style=font-size%3A18px%3B.

Третє місце здобула Тетяна Бокоцька, редактор філії ПАТ «НСТУ» «Миколаївська регіональна дирекція» (м.Миколаїв) з радіо сюжетом на тему «Невидимий батальйон українського війська»⁴⁵.

- 17 квітня 2018 року в приміщенні Державного комітету телебачення і радіомовлення України відбулася **прес-конференція для журналістів на тему «Розширення можливостей сільських жінок і дівчат»**.
- 2 жовтня 2018 року відбувся прес-клуб для представників регіональних та загальнонаціональних медіа на тему **«Протидія сексуальній експлуатації жінок і дітей в Україні»**.

Важливою для розуміння та впровадження Порядку денного «Жінки. Мир. Безпека» є протидія сексуальній експлуатації жінок і дівчат. Ця тема стає надзвичайно важливою для кожної країни під час збройних конфліктів. Дівчат і жінок можуть залякувати, утримувати силою, запрошувати, вербувати шляхом обману обіцяючи їм різні робочі місця і відбираючи в них свободу — для подальшого використання в проституції. Багатьом з них розповідають, що «секс-працівниця» це робота як будь-яка інша, вводячи їх в оману підміною понять.

Відповідно до Конвенції ООН про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами⁴⁶, яку Україна ратифікувала, проституція і торгівля людьми з метою проституції несумісні з гідністю і цінністю людської особи і загрожують добробуту людини, сім'ї і суспільства. Відповідно до Палермського протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, Україна погодилась вдосконалювати законодавчі або інші заходи, спрямовані на протидію попиту, котрий породжує експлуатацію людей, особливо жінок і дітей, в усіх її формах, оскільки це призводить до торгівлі людьми. Додатково тут можна згадати Конвенцію Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації, згідно з якою дитиною є особа молодша 18 років⁴⁷.

Зважаючи на плани України приєднатися до НАТО, варто пам'ятати, що з 2004 року для всіх країн-учасниць НАТО діє політика повної нетерпимості до торгівлі людьми⁴⁸ в усіх її формах, включно із заборонаю для

45 <https://www.youtube.com/watch?v=wBPnkh0EYNY&feature=youtu.be>.

46 https://zakon.rada.gov.ua/go/995_162.

47 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927.

48 https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50315.htm.

військового персоналу купувати секс в проституйованих осіб, оскільки неможливо визначити, чи ці люди потрапили в проституцію з власної волі, а чи їх до цього примусили. Торгівля людьми нерідко фінансує діяльність міжнародних злочинних угруповань, спрощує нелегальну торгівлю наркотиками і зброєю. В Україні масштаб залучення дівчат і жінок до сексу заради виживання на окупованих і прифронтових територіях і в сірій зоні досі лишається невідомим, але ця проблема потребує висвітлення і суспільної уваги.

4. Протидія сексуальному і гендерному насильству. Підготовка чутливих матеріалів

Гендерне насильство або насильство, пов'язане зі статтю (gender-based violence), в українському законодавстві «насильство за ознакою статі» — це насильство, яке вчиняється над людиною (зазвичай жінкою) тільки через те, що вона належить до певної статі, або ж таке, від якого люди однієї статі (зазвичай жінки) страждають непропорційно більше, ніж люди іншої статі⁴⁹.

У Резолюції РБ ООН 1325 запобігання насильству проти жінок є однією з чотирьох основ; відповідно, у Національному плані дій 1325 цій темі присвячений окремий розділ⁵⁰:

IV. Захист жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів

8. *Удосконалення системи захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів (ідентифікація, створення системи допомоги, інформування про допомогу).*
9. *Забезпечення надання допомоги постраждалим від конфліктів.*

Що таке гендерне насильство?

Гендерне насильство — це вияв дискримінації та грубе порушення прав та фундаментальних свобод людини. Гендерне насильство означає будь-які небезпечні дії, які вчиняються проти волі людини і які базуються на соціально визначених гендерних відмінностях між жінками та чоловіками. Гендерне насильство може бути фізичним, сексуальним, психологічним, емоційним, економічним, репродуктивним та може статись де завгодно та в будь-який час: вдома, у громадських місцях, під час конфлікту та у мирний час⁵¹.

Чому виникає гендерне насильство?

Гендерна нерівність між жінками і чоловіками, низький рівень виховання, недостатній рівень освіти, релігійні та соціо-культурні традиції є основними причинами гендерного насильства. Традиційні уявлення,

49 <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/godi-terpiti-use-pro-genderne-nasilstvo-proti-zhinok-134410.html>.

50 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80>.

51 Gender Equality, UN Coherence and you», UNICEF, UNFPA, UNDP, UN Women.

що жінка має слухатись чоловіка, та соціальні норми і стереотипи, які приписують чоловікам та жінкам певні ролі в суспільстві, часто використовуються, щоб виправдовувати насильство, називаючи його видом контролю чи навіть захисту. Бажання влади та контролю над, переважно, жінками, може проявлятися як погрози, домагання, фізичне чи сексуальне насильство, обмеження свободи пересування, права на роботу, права розпоряджатись своїми грошима та посягання на інші права та свободи. Проблема гендерного насильства загострюється в часи збройного конфлікту та у пост-конфліктному суспільстві. Це стається через підвищений рівень небезпеки, брак верховенства права та брак доступу до притулків та інших послуг для постраждалих від насильства. Також часто сексуальне насильство стає елементом збройного протистояння. Внутрішньо переміщенні жінки та біженки особливо вразливі до гендерного насильства⁵².

Хто потерпає від гендерного насильства і як часто це відбувається?

Гендерне насильство не має вікових, соціально-економічних, освітніх чи географічних обмежень. Воно стосується усіх суспільств та соціальних груп. Нормалізоване чи приховане насильство впливає на кожного/ну, включаючи цілі родини, громади, економіку та суспільство загалом. В Україні кожна четверта жінка у віці 15–49 років за своє життя принаймні один раз зазнавала фізичного чи сексуального насильства⁵³.

Гендерне насильство властиве усім групам, проте дані свідчать, що певні характеристики жінок, такі як сексуальна орієнтація, інвалідність чи етнічне походження та релігійна приналежність, а також деякі фактори оточення, такі як гуманітарні кризи, включно з конфліктними та пост-конфліктними ситуаціями, можуть підвищувати вразливість жінок до насильства.

Чому гендерне насильство недостатньо висвітлюється?

Жінки часто не звертаються до поліції після випадків перенесеного насильства — через брак довіри до поліції та системи правосуддя

---

52 Аналітичний звіт «Гендерно зумовлене насильство у регіонах України, що постраждали від конфлікту», ФНООН, 2015.

53 Національне репрезентативне опитування на тему поширеності насильства щодо жінок і дівчат, проведене Фондом народонаселення ООН/Gfk Ukraine у 2014 році. <http://www.un.org.ua/images/documents/4497/GBV%20prevalence%20survey%20%20UA.pdf>.

загалом. Тому офіційна статистика не відображає реальних масштабів проблеми. Більше того, багато видів гендерного насильства, такі як емоційне чи економічне насильство, часто не вважають за злочини навіть ті, хто потерпає від нього. Часто потерпілі не знають про доступні послуги. Вони бояться подальшого насильства щодо них чи членів їхніх сімей. Вони остерігаються соціального осуду та віктимізації органами влади чи громадою. Це призводить до того, що гендерне насильство підтримується культурою замовчування та заперечення серйозності проблеми⁵⁴. Говорити про поширеність насильства проти жінок і дівчат необхідно і для того, щоб місцева влада усвідомлювала масштаби проблеми і відповідні фінансові втрати, які громада несе внаслідок насильства — на медичне обслуговування, на роботу поліції, на реабілітацію і відновлення і подолання психологічних наслідків, з якими має справу і сама жертва, і її діти. Для цього корисно посилатися на відповідні дослідження національного рівня, зокрема, «Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні (2017)»⁵⁵.

ВАЖЛИВО

В інтернеті можна знайти чимало різних ресурсів, які висвітлюють тематику насильства проти жінок, наприклад, окремий розділ на ресурсі «Гендер в деталях»⁵⁶, низка публікацій проекту «Повага. Кампанія проти сексизму»⁵⁷, спеціалізований ресурс з матеріалами про сексуальне рабство «Нетовар»⁵⁸.

Наприклад:

Можливі форми гендерного насильства: сексуальні домагання, зґвалтування, сексуальна експлуатація, примусовий ранній шлюб, домашнє насильство, репродуктивна експлуатація, торгівля людьми, пошкодження статевих органів (жіноче обрізання), примусова стерилізація.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (КЛФДЖ)⁵⁹ конкретно не звертається до

54 Інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства Оборони і Генерального штабу України, Олена Сулова, Інформаційно-консультаційний жіночий центр, 2016.

55 http://www.un.org.ua/images/documents/4496/Економічні%20наслідки%20насильства_2017_1.pdf.

56 <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/>

57 <https://povaha.org.ua/>

58 <https://netovar.org/>

59 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207.

проблеми насильства за ознакою статі як однієї з форм дискримінації. Це було виправлено 1993 року, коли була прийнята Декларація про ліквідацію насильства по відношенню до жінок⁶⁰, в якій насильство за ознакою статі чітко визначено як одну з форм дискримінації: «**Насильство проти жінок** — це будь-який акт гендерного насильства, який заподіює або може привести до фізичної, сексуальної або психологічної шкоди або страждання жінкам, включно з погрозами здійснення таких актів, примусом або довільним позбавленням волі, будь то в суспільному чи особистому житті».

Обсяги понять «гендерне насильство» і «сексуальне насильство» частково перетинаються. І те, і те в умовах збройного конфлікту можуть використовуватися як тактика війни. **Гендерне насильство** чинять стосовно жінок, і сексуальне насильство проти жінок є однією з форм гендерного насильства⁶¹.

Сексуальне насильство включає зґвалтування та будь-яку іншу форму наруги сексуального характеру⁶² і може бути вчинене по відношенню до жінок і дівчат, чоловіків і хлопців. Його наслідки можуть бути важкими, включаючи тяжкі фізичні та психологічні наслідки для постраждалих і свідків, а також мати глибокий руйнівний вплив на громади та населення в цілому. Сексуальне насильство проти дітей в багатьох дослідженнях згадується як причина втечі з дому, саморуйнівної поведінки, алкогольної та наркотичної залежності, розладів харчування⁶³.

Сексуальне насильство в умовах конфлікту — згідно з міжнародним гуманітарним правом, злочин, до якого часто вдаються сторони конфлікту, який можуть здійснювати представники офіційних військових формувань, миротворчих місій, партизани, бойовики⁶⁴.

Важливо визнавати, що жінки, чоловіки, дівчата та хлопці можуть стати жертвами сексуального насильства, особливо в умовах збройного конфлікту. Проте **історичні та структурні нерівності**, які існують між чоловіками та жінками, а також різні форми дискримінації за ознакою статі, яким піддаються жінки в усьому світі, сприяють тому, що жінки та дівчата частіше страждають від сексуального насильства в умовах конфлікту. В основі таких злочинів лежить уявлення чоловіків про те, що вони

---

60 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_506.

61 <https://gurt.org.ua/blogs/35909/1843/>

62 <http://mega-polis.in.ua/seksualne-nasylstvo-movoyu-statystyky/>

63 <http://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/dep-ohor-zdor/nasylstvo1.pdf>.

64 Конвенція про захист цивільного населення під час війни.

мають право отримувати секс тоді, коли вони його забажають, та інші руйнівні норми токсичної маскулінності⁶⁵. Крім того, поширеність сексуального насильства по відношенню до дітей надзвичайно висока та має руйнівний вплив безпосередньо на жертв насильства, на їхні родини, на їхні спільноти та етнічні групи.

Наприклад:

Як приклад структурної нерівності у суспільстві: статистика звернень жінок до правоохоронних органів щодо домашнього насильства з кожним роком зростає, а частка чоловіків з такими зверненнями лишається послідовно дуже малою. У 2011 році Парламент підписав Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). У зв'язку із вирішенням правових аспектів збільшення кількості звернень є позитивним явищем — це означає, що все більше жінок не мовчать про свої проблеми і звертаються по допомогу і захист. Зі статистикою гендерної ситуації в Україні можна ознайомитися на сайті Української Гельсінської спілки з прав людини⁶⁶.

Нерівність жінок і чоловіків має тривалу історію і донедавна — до початку 20 століття, а в деяких країнах і до його кінця — положення жінок в суспільстві незалежно від класу було нижчим за чоловіків такого ж класу — і багато де жінки розглядалися не як люди, а як ресурс, майно, без власних інтересів, потреб і волі. В традиційному суспільстві жінка перебувала до шлюбу під владою батька, а після — під владою чоловіка⁶⁷. Про те, як виглядало життя української жінки в традиційному суспільстві, можна почитати в монографії Оксани Кісь «Жінка в традиційній українській культурі».

В умовах конфлікту та в умовах, коли вчиняються масові звірства, члени збройних угруповань часто здійснюють сексуальне насильство, у тому числі і проти цивільних: як стратегію досягнення військових цілей, що може стати частиною систематичних нападів на цивільне населення. Сексуальне насильство також використовують, щоб послабити громади та отримати контроль над ними. Його можуть застосовувати, щоб покарати або знищити певну групу, вселити в неї жах, помститися або

---

65 Сучасне розуміння маскулінності: ставлення чоловіків до гендерних стереотипів та насильства щодо жінок (2018). http://www.un.org.ua/images/documents/4495/Сучасне%20розуміння%20маскулінності_Звіт%20дослідження.

66 <https://helsinki.org.ua/?id=1398060713>.

67 <http://womensation.org/rubin-traffic-in-women-1/>

змусити її йти з місця свого перебування. Сексуальне насильство також включає в себе акти, які вчиняють у результаті розпаду общинних і сімейних структур, через брак безпеки та відсутність верховенства права. Це характерно для ситуацій конфліктів, надзвичайного стану та переміщення, коли злочинці можуть скористатися браком безпеки й атмосферою безкарності та вчинити сексуальне насильство.

Сексуальне насильство становить злочин згідно з міжнародним правом: військовий злочин, злочин проти людяності та/або акт геноциду, якщо наявні складові цих категорій злочинів, і може розслідуватися та переслідуватися як такий на національному й міжнародному рівнях. Сексуальне насильство може мати довгострокові й небезпечні для життя фізичні та психологічні наслідки для жертви насильства, а також соціальні, економічні та правові наслідки для громади й призводити до зростання ризиків і вразливості постраждалих і їхніх громад.

Розуміння впливу, який має сексуальне насильство, вкрай важливе для направлення постраждалих/свідків у відповідні служби та для точного документування шкоди, завданої сексуальним насильством фізичним особам, їх родинам і громадам.

ВАЖЛИВО

Теми гендерного і сексуального насильства є дразливими і складними для висвітлення у ЗМІ, але говорити про них необхідно: в першу чергу, для того, щоб ті, хто зазнали подібного насильства, знали, що вони не самі, що те, що сталося, провина злочинця, а не їхня, і що є служби і організації, до яких вони можуть звернутися по підтримку і допомогу. Важливо також змінювати ставлення суспільства і громади до сексуального насильства: незважаючи на всі успіхи жіночого руху і соціальний прогрес, чимало людей — і жінок, і чоловіків — схильні вважати жертв сексуального насильства самих винними в тому, що з ними сталося. Це неприпустимо і сприяє тому, аби кривдники лишилися непокараними і продовжували коїти насильство, а громада їм потурала. Журналіст, маючи вплив на громадську думку, може розставити чіткі акценти і показати те, що сталося, як порушення права людини на тілесну недоторканість, а не як секс-скандал⁶⁸.

У 2015 році, на який припала п'ятнадцята річниця прийняття Радою Безпеки ООН Резолюції 1325, Рада Безпеки організувала Оцінку високого рівня прогресу щодо реалізації резолюції на міжнародному, регіональному та національному рівнях⁶⁹; відповідно до зібраної інформації протягом останніх двадцяти років міжнародне право розвивалося в напрямку забезпечення більшої відповідальності за найбільш кричущі злочини, в тому числі злочини у формі сексуального насильства, коли вони відбуваються як військові злочини, злочини проти людяності й акти геноциду. У процесі розвитку міжнародної кримінальної юриспруденції (спочатку в межах Міжнародного кримінального трибуналу в справах колишньої Югославії та Міжнародного кримінального трибуналу по Руанді) були вироблені принципи ідентифікації, документування, протидії насильству та допомоги потерпілим⁷⁰.

В силу суспільно-зумовлених відмінностей у доступі до ресурсів і можливостей жінки і чоловіки відчують, проживають і пам'ятають конфлікт по-різному. Визнання та інтеграція цих відмінностей, відомих як гендерні аспекти, в усі аспекти операцій ООН з підтримання миру мають важливе значення для успіху зусиль ООН з підтримання миру.

Медіа мають потужний вплив на обізнаність населення про гендерну тематику: розкриваючи тему, агітуючи за необхідні зміни у законодавстві, вимагаючи звітності від держави у захисті жінок і чоловіків від насильства та руйнуючи соціальні табу і осуд. На жаль, на практиці голоси жінок, їхні проблеми та досвід часто маргіналізуються та перекручуються в ЗМІ, в матеріалах про насильство жертви часто подаються як такі, що самі винні чи недостатньо хороші, а значить, теж самі винні, і кривдники зображуються як жертви обставин чи наклепу. В таких матеріалах нема слухних порад психологів та соціальних працівників для жертв, куди звернутися по допомогу і підтримку. Тому важливо, щоб журналісти цілісно і об'єктивно подавали історії, пов'язані із життям жінок, особливо тих, які постраждали від насильства, та тих, котрі живуть в умовах конфлікту чи у пост-конфліктному середовищі. Наступні рекомендації можуть стати базою для висвітлення теми гендерного насильства в умовах збройного конфлікту.

---

69 <http://wps.unwomen.org/en/about>

70 Інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства Оборони і Генерального штабу України, Олена Суслова, Інформаційно-консультаційний жіночий центр, 2016.

Серед найважливіших питань, яким слід приділити увагу під час ознайомлення з темою, є такі:

- Які нормативно-правові акти регулюють сферу, про яку ви пишете;
- Визначення основних термінів;
- Гендерні ролі і різні фактори вразливості, характерні для жінок і дівчат, чоловіків і хлопців;
- Наслідки дискримінації і насильства за ознакою статі для особистості, родини, громади;
- Відомчі нормативно-правові акти і кодекси поведінки, пов'язані із забезпеченням гендерної рівності і протидією гендерному насильству;
- Офіційна статистика з питання чи відсутність такої;
- Міжнародні, регіональні, національні документи з гендерних питань та безпеки.

Як можна написати матеріал на таку складну тему і при цьому не нашкодити жертві злочину (цитовано за Рекомендаціями для медіа щодо висвітлення гендерно зумовленого насильства в Україні):

Уникнення віктимізації⁷¹:

- Не розкривайте особистість постраждалих від насильства, якщо вони самі не вирішили назвати свої справжні імена.
- Не наполягайте на фото- чи відеозйомці поранень чи шрамів, не описуйте їх та не супроводжуйте матеріал фото чи ілюстраціями, які зображають сцени насильства. Оберіть нейтральне зображення.
- Не наполягайте на детальному описі обставин та деталей насильства.
- Якщо постраждалий/ла сам(а) розповідає вам більше деталей, подумайте про можливі ризики та стереотипи, пов'язані з їх оприлюдненням. Наприклад, якщо йдеться про зґвалтування, чи важливо, хто у що був одягнений? Чи важливо, наскільки пізно вона чи він повертались додому? Чи важливо, що вона чи він відмовились від супроводу чи вживали алкоголь? Жодна з цих обставин не виправдовує кривдника.
- Не виправдовуйте кривдників. Навмисно чи ненавмисно, не нормалізуйте насильницьку поведінку. Якщо чоловік чи жінка були в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, відчували ревності,

---

71 Рекомендації для медіа щодо висвітлення гендерно зумовленого насильства в Україні, UN Women.

мали посттравматичний стресовий розлад чи інші проблеми зі здоров'ям — жодна з цих обставин не виправдовує насильство.

- Уникайте слова «жертва». Тим, хто пережили насильство, потрібна підтримка, а не посилення образу «жертви». Наприклад, оцініть різницю між висловами: «вона — жертва гвалтівника» та «вона пережила зґвалтування».
- Показуйте особистість героїв фото-, відео- чи аудіо-матеріалів (без розкриття їхньої особи) — чим вони займаються в житті, чим захоплюються, не вказуйте адресу чи назву місця проживання. Це потрібно, щоб допомогти їм почуватись сильнішими і захищенішими.

Під час підготовки матеріалу — запитайте себе:

- Які ризики несе матеріал для жінок і чоловіків, чію історію ви розповідаете, для їх близьких, для громади, в якій вони живуть?
- Які ризики бере на себе ваша редакція та особисто ви? Оцініть ризики та шляхи реагування на них і лише тоді починайте роботу над матеріалом.
- Чи справді вкрай необхідно, щоб розкрити історію, використовувати відео чи фото? Якщо сумніваєтесь — не використовуйте. За жодних обставин не використовуйте зображення дітей, які були втягнуті в історії, пов'язані з насильством. Особливо детально оцінюйте ризики оприлюднення історій, де фігурують діти.
- Яка мета публікації цього матеріалу? Окрім того, що він зацікавить читачів, чи принесе він суспільну користь? Важливо не лише розповісти історію, але й дати зрозуміти, **що будь-яке насильство неприпустиме, і зорієнтувати читачів, куди можна звернутись за допомогою, якщо вони потерпають від насильства.**
- Чи достатньо я знаюсь на темі? Проконсультуйтеся з експерт(к)ами з гендерного насильства, які працюють в соціальних центрах, або зателефонуйте на національну гарячу лінію. Експертні коментарі можна включити і в сам матеріал, що збільшить його суспільну користь та довіру читачів.
- Чи доречно я обрав(ла) місце для інтерв'ю? Це має бути приватний, комфортний простір.
- Чи достатньо я надав(ла) інформації про матеріал? Герої вашого сюжету мають знати ризики (іноді вони не можуть оцінити їх самостійно), контекст, зміст історії, медіа, де буде опублікований матеріал.

Герої вашого сюжету мають право:

- Відмовитись оприлюднювати свої імена.
- Відмовитись від інтерв'ю на будь-якому етапі.
- Відмовитись відповідати на будь-яке запитання.
- Відмовитись фотографуватись.
- Відмовитися від публікації.

Захист приватної інформації:

- Якщо ви знімаєте відео, захистіть особисту інформацію: знімайте обличчя поза фокусом, змінійте голос, знімайте силует або лише руки людини.
- Поясніть, що не варто називати імена, адреси, міста, назви кафе тощо. Навіть якщо постраждалий/ла висловлює готовність чи навіть бажання не приховувати свою особистість, уникайте справжніх імен та власних назв у сюжеті.
- Зв'яжіть до мінімуму коло людей, які мають доступ до зібраних матеріалів.
- Уважно ставтесь до технічної безпеки — ставте паролі на техніку, не лишайте запис на диктофоні чи камері.
- Перед оприлюдненням матеріалу покажіть фінальну відредаговану версію тим, про кого пишете у матеріалі.
- Поставтесь із розумінням, якщо ті, хто пережили насильство, відмовляються від публікації. Так, ви вклали багато праці у ваш сюжет і, на вашу думку, він несе суспільну користь. **Але згода на публікацію — завжди на першому місці.**
- Підкажіть, куди можуть звернутись за допомогою ті, хто постраждали від гендерно-зумовленого насильства.

Після оприлюднення матеріалу

- Будьте відкриті для подальшого контакту, якщо герої матеріалу чи люди у схожій ситуації захочуть до вас звернутися.
- У будь-якому матеріалі обов'язково вкажіть, куди можуть звернутись жінки та чоловіки, які опинились у схожій ситуації:

Національна гаряча лінія за номером 0-800-500-335 або 386 (з мобільного телефону), поліція — 102.

Також можна звернутись у найближчий медичний заклад або центри соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді. Дізнайтесь також номери

телефонів та адреси регіональних служб у вашій області чи населеному пункті.

Журналістам і журналісткам важливо вміти розпізнавати види гендерного насильства і розуміти його причини.

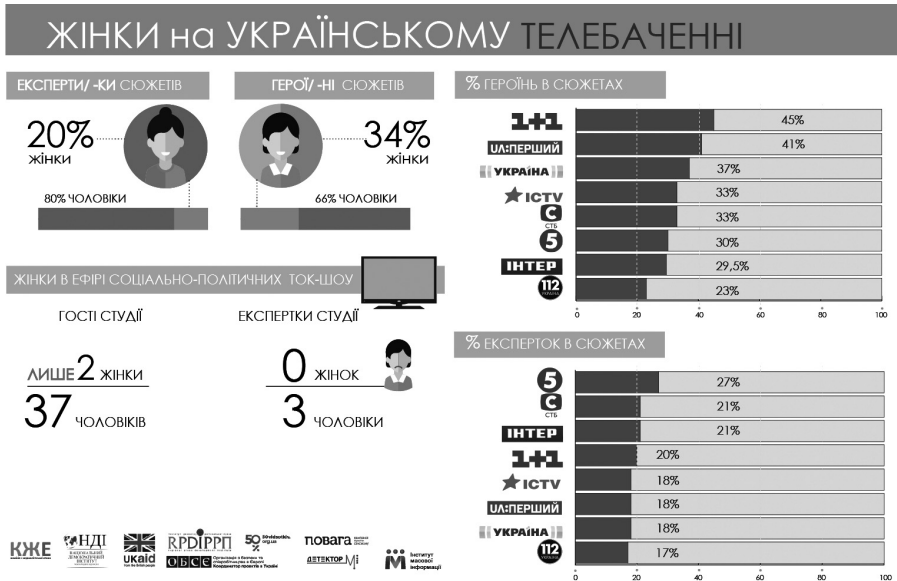
Причини гендерного насильства:

- нерівність;
- неповага з боку чоловіків;
- суспільні стереотипи та припущення про прийнятну жіночу та чоловічу поведінку;
- бажання влади і контролю;
- політичні мотиви, традиційні протиріччя;
- культурні і традиційні практики, релігійні вірування;
- бідність;
- алкоголь і наркотики, брак програм і послуг для людей із залежностями;
- втрата чоловіками ролі годувальника у родині;
- брак юридичної підтримки проти насильства;
- безкарність кривдників;
- збройний конфлікт.

Додаткові фактори впливу на виникнення гендерного насильства:

- переміщення;
- фізичне середовище;
- розподіл праці і влади;
- доступ до ресурсів;
- культурні і соціальні норми;
- бідність;
- залежність;
- освіта, обізнаність;
- вік;
- інвалідність;
- робоче середовище і культурний вплив;
- поширення зброї;
- зловживання алкоголем і наркотиками;
- безкарність;
- рівень вразливості;
- належність до меншини.

Великою проблемою є також ігнорування жінок як героїнь новинних та публіцистичних матеріалів та експерток, до яких можна звертатися по фахові коментарі. Як показує гендерний моніторинг Інституту масової інформації, жінки виступають героїнями матеріалів медіа втричі рідше, ніж чоловіки, а експертками — в п'ять разів рідше, ніж чоловіки⁷².

Відповідно, для зваженішого представлення позицій має сенс звертатися до експерток частіше. Для цього була створена і працює база даних Інституту масової інформації по експертках і експертах з різних тем: <http://expert4.media/ua/>

Ще один корисний ресурс інформації про фахівчинь і фахівців, до яких можна звернутися по коментар (і не лише з гендерної тематики) — ХелпСМІ: <https://www.helpsmi.co/>

Коли йдеться, власне, про теми прав жінок, є сенс звертатися до експерток з гендерно чутливої тематики; в першу чергу, спрацьовують особисті контакти, але їх, як правило, ніколи не буває достатньо.

На сайті компанії «Повага» створена база даних, в яку занесено імена найактивніших фахівчинь, які знаються на тематиці прав жінок. База

72 <https://imi.org.ua/monitorings/u-novynah-ukrajinskyh-zmi-zhinok-zhaduyut-vtrychi-ridshe-nizh-cholovikiv-doslidzhennya/>

формувалася за допомогою краудсорсингу, тобто менеджерки проекту звернулися за допомогою до колег-журналістів і журналісток, які ділилися своїми контактами. Ця база повністю відкрита і має велику кількість зареєстрованих експертток. Користуватися цією базою можуть усі гендерносвідомі журналістки та журналісти. Знайти її можна тут: <http://expertky.povaha.org.ua/>

ВАЖЛИВО

Нерідко журналісти нехтують гендерною чутливістю, і це шкодить їхнім матеріалам. Найпоширеніші помилки гендерної нечутливості:

- *Ігнорування жінок там, де вони точно є:* «...в 2014-му у нас з'явилося своє національне свято — День захисника України. Звичайно, головні його дійові особи це ніякі не політики і тим більше далеко не всі чоловіки, хлопці та навіть хлопчики. В цей час поздоровлень гідні лише ті, хто хоча б якимось чином доклав руку до захисту кордонів і суверенітету України. Це звичайні **хлопці та чоловіки**, які кинули все і пішли на війну проти окупанта». — в цьому тексті взагалі не згадують жінок ані на фронті, ані в тилу, а їхній внесок в збройну боротьбу проти загарбників ігнорується.
- *Опис жінок через порівняння з чоловіком:* «Плавчиня Кеті Ледекі (Katie Leducky) є **жіночою версією Майкла Фелпса**» — це «творча знахідка» *Daily Mail*, яка був у заголовку, однак після критики заголовок змінили, лишивши його в тексті⁷³.
- *Приписування важливих сфер чоловікам:*
  - «Звичайно, вже давно ніхто не згадує, що колись учителем, актором, бухгалтером або журналістом ставали тільки чоловіки. Але зараз **дівчата посягнули на такі важливі для чоловіків заняття**, як військова служба, політика і керівні посади на підприємствах і в установах. Популярними **серед прекрасної половини людства** стали і більш скромні справи типу охорони, водіння автомобіля, військової служби та ін.
  - «В День захисника України народ дякує **мужнім чоловікам**». Цей приклад назви статті закріплює у свідомості читачів важливі сфери життєдіяльності за чоловіками, одночасно знецінюючи роль жінок та посилюючи стереотипи і уявлення про поділ професій на «чоловічі» та «жіночі».

---

73 Марина Дорош, журналістка, в 2014–2018 рр. – редакторка сайту MediaSapiens (ГО «Детектор медіа»).

- *Опис жінок через зовнішній вигляд: «Спокусливі блондинки завойовують світ: призначено нового міністра».* Подібний заголовок статті буквально знецінює всю суть новини, акцентуючи увагу на зовнішніх ознаках особи, натякаючи на те, що причина призначення на посаду — саме її зовнішність. Перевірити заголовок матеріалу на наявність сексистських ноток дуже просто. Поставте на місце жінки чоловіка. Заголовок «Спокусливий блондин завойовує світ: призначено нового міністра» є таким же недоречним, як і попередній. Натомість варто звернути увагу на професійні якості особи, про яку готуєте матеріал, її освіту, науковий ступінь і т.п.
- *Опис жінок через родинні зв'язки: «Сестра Василя Рогожина волонтерить на Сході України».* Слід уникати такого формулювання, адже в цьому випадку вказівка на родинні зв'язки з чоловіком знецінює самостійність жінки, нівелюючи саму суть матеріалу.
- *Нав'язування гендерних ролей: «Покликання жінки — бути домогосподаркою».* Цей приклад демонструє обмеження ролі жінки у житті суспільства та виключає чоловіків із побутової сфери, відмовляючи їм у спроможності виконувати хатню роботу.

Детальніше про гендерну чутливість у журналістській роботі можна почитати у poradнику «Гендерна чутливість українських медіа»⁷⁴ та в «Гендерній абетці для українських медіа»⁷⁵.

Деякі загальні зауваження про гендерну рівність і засоби масової інформації

Гендерна рівність є невід'ємною умовою повноцінного здійснення прав людини. Реалізація прав, передбачених Європейською конвенцією з прав людини⁷⁶ та протоколами до неї, повинна забезпечуватися без жодної дискримінації, в тому числі за ознакою статі. Ця вимога посилюється Протоколом №12 до Конвенції, який гарантує здійснення будь-якого передбаченого законом права без дискримінації⁷⁷.

74 Гендерна чутливість українських медіа. Порадник / Богдана Стельмах, Оксана Ярош. — Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2018. <http://volynpressclub.org.ua/attachments/article/780/Порадник%20для%20медіа.pdf>.

75 Котова-Олійник С., Стельмах Б., Ярош О. Гендерна абетка для українських медіа: посібник. — Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2013.

76 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

77 Рекомендація CM/REC (2013), 1. Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо гендерної рівності та медіа.

Медіа можуть як перешкоджати структурним змінам, що спрямовані на досягнення гендерної рівності, так і прискорювати їх. Нерівність у суспільстві відтворюється у медіа. Це має підтвердження також у недостатній представленості жінок серед власників ЗМІ, у сфері виробництва інформації та журналістиці, у відділах новин та на керівних посадах взагалі. Ця нерівність стає ще помітнішою, коли йдеться про присутність жінок у медіа-контенті як з точки зору якості, так і кількості, а також те, що жінки нечасто виступають у ролі експерток, відносно відсутність представлення поглядів та думок жінок у медіа. Висвітлення в засобах масової інформації політичних подій і виборчих кампаній є особливо показовим у цьому плані, як і використання закоренілих сексистських стереотипів і невелика кількість контр-стереотипів. Крім того, жінки, що працюють у сфері медіа, часто стикаються з нерівністю оплати праці, нестабільними умовами працевлаштування, бар'єрами, що обмежують кар'єрне зростання жінок через причини, не пов'язані з їхніми професійними якостями, — інакше кажучи, «скляними стелями».

Медіа у сучасному суспільстві мають величезний потенціал для соціальних змін. Потенціал засобів масової інформації для підвищення обізнаності й захисту основоположних прав і свобод жінок та сприяння їхньому просуванню визнано на Четвертій всесвітній конференції ООН зі становища жінок (Пекін, 1995 рік). Через десять років Комісія ООН щодо становища жінок визнала, що цілі, визначені на Пекінській конференції, не були досягнуті в повному обсязі. З метою сприяння впровадження цих цілей, у грудні 2012 року ЮНЕСКО опублікувала корисні «Гендерно-чутливі індикатори для ЗМІ»⁷⁸.

Регіональні ЗМІ є передовим елементом сучасної системи засобів масової інформації і мають слугувати усім суспільним групам. Це потребує особливої уваги до гендерної рівності як з точки зору участі та доступу до суспільних ЗМІ, так і з огляду на медіа-контент і стиль його подання. Суспільні ЗМІ є і повинні бути базою для соціальної згоди та інтеграції усіх індивідів і відігравати важливу роль у просуванні гендерної рівності в засобах масової інформації та через них. Крім того, мовлення громад має великий потенціал для сприяння прямому й відкритому діалогові між усіма соціальними групами, в тому числі через цифрові платформи (див. Рекомендацію СМ/РЕС(2007)3 щодо функцій суспільного мовлення

---

78 <http://ru.unesco.kz/gender-sensitive-indicators-for-media-framework-of-indicators-to-gauge-gender-sensitivity>.

в інформаційному суспільстві; Декларацію Комітету міністрів щодо ролі мовлення громад у пропагуванні соціальної згоди та міжкультурного діалогу, прийняту 11 лютого 2009 року, та Рекомендацію СМ/РЕС(2012)1 щодо управління суспільними медіа, прийняту 15 лютого 2012 року).

Заходи, спрямовані на ефективну реалізацію затверджених стандартів, можуть сприяти гендерній рівності й подоланню нерівності. У своїй Рекомендації СМ/РЕС(2007)17 щодо стандартів та механізмів гендерної рівності, Комітет міністрів підкреслив, що держави повинні сприяти використанню ефективних заходів для забезпечення того, щоб гендерна рівність як принцип прав людини дотримувалась у ЗМІ відповідно до соціальної відповідальності, що пов'язана з авторитетом, якою користуються ЗМІ у сучасному суспільстві. Комітет міністрів у своїй Декларації 2009 року щодо перетворення гендерної рівності на реальність, закликав вживати заходів, які б заохочували медіа-професіоналів і сферу комунікацій загалом до донесення вільного від стереотипів образу жінок і чоловіків. Гендерна перспектива відображена в різних інструментах Ради Європи та особливо підкреслена в контексті екосистеми нових медіа в Рекомендації СМ/РЕС(2011)7 про нове визначення медіа.

З огляду на вищезазначене, медіа-організації можуть:

1. Ухвалювати саморегуляторні заходи.
2. Дотримуватися внутрішніх кодексів поведінки/етики та внутрішнього нагляду.
3. Розвивати стандарти медійного мовлення з урахуванням принципів гендерної рівності, що сприятиме належній внутрішній політиці та створенню умов праці, які забезпечать:
  - рівний доступ та представленість жінок і чоловіків у роботі медіа, зокрема й у військовому секторі;
  - рівномірну участь жінок і чоловіків у роботі на керівних посадах, органах із дорадчою, миротворчою, регуляторною чи внутрішньою наглядовою функціях та у процесі прийняття рішень загалом;
  - формування образу чоловіків та жінок, вільного від стереотипів; уникнення сексистської реклами, мови і контенту, що може призвести до дискримінації за ознакою статі, а також підбурювання до ненависті чи насильства на основі гендеру⁷⁹.

---

79 Рекомендації Конференції з питань подолання насильства щодо жінок та гендерних стереотипів у ЗМІ (м. Київ, 4 березня 2015 року).

Механізми реалізації стратегій та практик із метою досягнення гендерної рівності в ЗМІ:

1. Перегляд і оцінювання практик та законодавства з питань гендерної рівності.
2. Перегляд і оновлення законодавчої бази з питань медіа з урахуванням перспективи гендерної рівності на регулярній основі.
3. Внесення до зобов'язань регулятора у сфері медіа включати оцінку реалізації політики гендерної рівності в медіа в їх річні звіти.
4. Прийняття та реалізація національних індикаторів гендерної рівності в ЗМІ.
5. Обговорення із причетними організаціями можливості прийняття (якщо це доцільно) національних індикаторів, що базуються на міжнародних стандартах і кращих практиках; проведення громадських слухань і обговорень із зазначеного питання.
6. Здійснення на базі прийнятих індикаторів регулярного моніторингу та оцінювання стану гендерної рівності в ЗМІ на національному рівні.
7. Регулярне оновлення індикаторів гендерної рівності.
8. Надання інформації та поширення кращих практик.
9. Надання громадськості чіткої інформації (наприклад, в онлайн-формі) щодо процедури оскарження медіа-контенту, якщо громадськість вважає його таким, що суперечить принципам гендерної рівності.
10. Підтримання і поширення кращих практик через розвиток мереж та партнерства між різними ЗМІ з метою поглиблення гендерної рівності в різноманітних сферах діяльності нової медійної екосистеми.
11. Заохочення неурядових організацій, медіа-асоціацій, індивідів та інших причетних організацій здійснювати послідовний захист гендерної рівності шляхом донесення своїх скарг до саморегуляторних та інших спеціалізованих органів (наприклад, рад із питань преси, комісій із питань етики, рад із питань реклами, антидискримінаційних комісій).
12. Заохочення до оновлення чинних механізмів підзвітності медіа та їх ефективного використання у випадку порушення принципу гендерної рівності в ЗМІ.
13. Заохочення до впровадження нових механізмів підзвітності ЗМІ та громадянської відповідальності, наприклад, майданчиків для громадського обговорення онлайн- і офлайн, що надають громадянам можливості прямого обміну думками.
14. Заохочення активного дослідження проблем гендерної рівності в ЗМІ з особливим акцентом на доступі, представленні та участі

- (кількісний та якісний зріз) та умовах працевлаштування в сфері ЗМІ; спрямування досліджень не тільки щодо жінок, але й щодо міжстатевих стосунків; регулярне оприлюднення результатів таких проєктів.
15. Заохочення до активних досліджень з урахуванням перспективи гендерної рівності в ЗМІ певних тем, що потребують особливої уваги в плюралістичних демократіях, наприклад, медіа-висвітлення політики та виборчих кампаній та оприлюднення їх результатів; організація обговорень із метою вдосконалення практик та законодавства.
  16. Сприяння проведенню досліджень впливу ЗМІ на формування цінностей, ставлення, потреб та інтересів жінок і чоловіків⁸⁰.

Медіа-грамотність та активна громадянська позиція можлива за умов:

1. Цілеспрямованого поширення серед різних груп населення — людей різних поколінь, міського і сільського населення, людей з різних етнічних груп — гендерно-чутливої медіа-грамотності.
2. Підготовки різних груп населення — людей різних поколінь, міського і сільського населення, людей з різних етнічних груп — до сприйняття різних форм медіа-контенту відповідально та сприяти отриманню ними критичного погляду на представлення гендеру в ЗМІ та вміння викривати гендерні стереотипи.
3. Покращення перспективи гендерної рівності в програмах медіа-грамотності для різних груп населення як фактору, що допомагає забезпечити широкомасштабну освіту в сфері прав людини й активну участь у демократичних процесах.
4. Розробки спеціальних інструментів, що покликані підвищити обізнаність у медіа та щодо медіа для дорослих, зокрема й батьків та освітян, як важливі фактори розвитку гендерної освіти та активної громадянської позиції в інформаційному суспільстві.
5. Підвищення обізнаності та зміцнення спроможності медіа-професіоналів та студентів, що вивчають ЗМІ, шляхом створення регулярних освітніх програм і програм професійної підготовки, спрямованих на отримання поглиблених знань із питань гендерної рівності та її надзвичайно важливої ролі в демократичному суспільстві⁸¹.

---

80 Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів, Київ. — 2014.

81 Recommendation CM/Rec(2013)1 of the Committee of Ministers to member States on gender equality and media.

5. Міфи та страшилки про гендерну рівність

Міф 1 «Чужа нашому суспільству концепція»

Таке сприйняття часто пов'язане, насамперед, з використанням іншомовного слова «гендер» — «якщо слово невідоме, то і його зміст нам чужий і непотрібний». Якщо справа тільки в слові, то варто використовувати його заміники, як, наприклад, «принцип рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», закріплений законом, можна вживати як синонім поняття «гендерна рівність». Якщо ж говорити про саму концепцію, то в українській історії та культурі ідея рівності не є новою⁸²: 11-та стаття Конституції Української Народної Республіки визначала: «Ніякої різниці в правах і обов'язках між чоловіком і жінкою право УНР не знає»⁸³.

Міф 2 «Пропаганда гомосексуальності, що руйнує сім'ї»

Таке уявлення виникло пізніше, бо його штучно створили і поширили ті, кого ми сьогодні називаємо «антигендерними рухами», зокрема, до їх складу увійшли наступні організації: Відділ сімейного служіння церков ВСО ЄХБ, Відділ сімейного служіння церкви АСД, «Всеукраїнський форум сім'ї», ГО «Всі разом!», Асоціація «Еммануїл», ВГО «Любов проти гомосексуалізму», «Молодь з Місією», ВГО «Нова надія», ВБФ «Сім'я», рух «Ти будеш знайдений», рух «Територія чистоти».

Вони започаткували системний підхід маніпулятивних стратегій і практик проти ідеї гендерної рівності, розроблений спецслужбами, розповсюджуваний переважно через релігійні чи навколорелігійні групи. Концепція «gender backlash» (що можна перекласти як «опір гендерним перетворенням») включає в себе діяльність великої кількості різноманітних локальних ініціатив по всій Центральній та Східній Європі, які пропагують ідею, що традиції важливіші за рівність. У багатьох випадках з'ясовується, що ці групи з'являються та підтримуються як впливовими «пролайферськими» організаціями з США, так і кремлівською пропагандою про «Гейропу», які мають на меті дискредитувати Європейський Союз як місце морального розпаду. В Україні подібні міфи також активно

82 <http://empedu.org.ua/content/pogovorimo-pro-maybutnie>.

83 <http://www.depo.ua/ukr/life/kiyivskiy-komerciyinyi-institut-yak-ukrayinski-zhinki-100-rokiv-tomu-borolisya-za-rivnoprav-ya-20170406551262>.

просував Батьківський комітет, очолюваний Ігорем Друзем, який пізніше «легалізував» себе як «прес-офіцер» Гірка-Стрелкова.

Якщо говорити по суті, то саме такі антигендерні рухи завдають більшої шкоди інституту сім'ї, бо зі своїм вузьким набором жорстких обмежень відмовляють у праві на існування різноманітності стосунків і ролей жінок і чоловіків у родинях.

Міф 3 «Вигадки західних феміністок»

У цьому непорозумінні є дві складові — фемінізм як явище і Захід як місце його походження і просування.

Фемінізм є теорією і практикою звільнення жінок від пригноблення, експлуатації і насильства.

Український фемінізм виник ще у XIX столітті та пов'язаний з іменами Олени Пчілки, Наталі Кобринської, Лесі Українки, Ольги Кобилянської, Любові Яновської, а також із такими громадськими організаціями, як «Клуб русинок», «Союз Українок», «Кружок українських дівчат», «Жіноча громада». Тобто рух за права жінок на території України виник і розвивався паралельно з рештою світу. Детальніше про історію жіночого руху в Україні за останні 200 років можна почитати у працях Марти Богачевської-Хом'як⁸⁴ та Людмили Смоляр⁸⁵.

Міф 4 «Гра, в якій чоловіки чи жінки програють»

Одне із непорозумінь стосується міфу, відповідно до якого гендерна політика призведе до програшу або жінок, або чоловіків. Це уявлення про гендерну рівність як про гру з нульовою сумою, тобто, щоб хтось виграв, хтось інший обов'язково має програти і втратити щось. Від розширення прав жінок права чоловіків не зменшуються. Змагальність і конкуренція можливі повсюди, і вони мають відношення як до гендерної проблематики, так і до будь-якої іншої. Проте змагальність і конкуренція часто не є найкращим способом реалізації задуманого. Так і у випадку з гендерною проблематикою: важливо пам'ятати, що співпрацею можна досягнути

84 Марта Богачевська-Хом'як. Білим по білому: Жінки у громадському житті України. 1884–1939 / Центр жіночих студій в УКУ. — Львів: Український католицький університет, перевидання, випр. і доповн. 2018. 520 с.; Марта Богачевська-Хом'як. Дума України — жіночого роду. — Київ: Воскресіння, 1993. — 110 с.

85 Людмила Смоляр. Минуле заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України II пол. XIX – поч. XX ст. Сторінки історії: Монографія. – Одеса: Астропринт, 1998. — 408 с.; Жіночі студії в Україні: Жінка в історії та сьогодні: Монографія. / За загальн. ред. Л.О. Смоляр. — Одеса, «Астропринт» 1999. — 440 с.

значно більшого результату — дати можливість жінкам і чоловікам повніше реалізувати свої наміри, хист, мрії.

Міф 5 «Суспільна дискусія виключно на захист прав жінок»

Чому існує така думка? Для цього є історичні і системні підстави. Історичні — тому що жінки вже не перший рік і навіть сторіччя виступають проти свого гноблення, обмеження своїх прав тощо. Системні — тому що дискримінація жінок у минулому призвела до того, що і до сьогодні її наслідки не викорінені повністю. Заходи проти дискримінації жінок у жодному випадку не ведуть до дискримінації чоловіків. Це стверджує і Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»⁸⁶, бо гендерна рівність — це рівний правовий статус та рівні можливості його досягнення і для жінок, і для чоловіків.

Міф 6 «Данина моді»

В сучасній Україні гендерна політика розвивається з перших днів відновлення незалежності, і за цей час тенденція лише розвивається далі і набуває все чіткіших та вагоміших обрисів.

Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок розроблена і прийнята наприкінці 1970-х років і вже майже 40 років як ратифікована Україною. Конвенцію про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами Україна ратифікувала ще в 1949 році.

Кожне з непорозумінь може впливати на державну політику, на щоденну роботу, на все суспільство в цілому. Чітке бачення ситуації допоможе і окремим людям, і гендерній політиці в цілому.

---

86 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

На завершення

Як ви могли побачити з викладеного вище, тема жінок, миру і безпеки стосується кожної жінки і кожного чоловіка, кожної дівчинки і кожного хлопчика в Україні, бо залучення жінок до миробудування сприяє тривалішому і надійнішому миру, захисту прав людини, економічній та особистій безпеці всіх, хто мешкає в нашій країні.

Ми будемо раді, якщо наші рекомендації допоможуть вам знайти для себе нові важливі теми, цікаві вашій читацькій, слухацькій та глядацькій аудиторії, і сприятимуть тому, що ви частіше говоритимете про проблеми миробудування, пост-конфліктної відбудови та прав жінок.

Із задоволенням дізнаємося, чим цей посібник виявився вам корисним, а якої інформації з цієї теми вам тут не вистачало і яких матеріалів ви б хотіли бачити в ньому більше. Контактні дані авторської команди наведені на початку посібника.

Дякуємо вам, що знайшли час прочитати.

Список використаних джерел

1. Декларація тисячоліття ООН затверджена резолюцією 55/2 Генеральної Асамблеї ООН від 08 вересня 2000 року.
2. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки.
3. Європейська Хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад.
4. Конвенція про захист цивільного населення під час війни.
5. Рекомендація CM/REC (2013), 1. Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо гендерної рівності та медіа.
6. Recommendation CM/Rec(2013)1 of the Committee of Ministers to member States on gender equality and media.
7. Рекомендація № CM/Rec(2017)9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо гендерної рівності в аудіовізуальному секторі (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 1295-му засіданні заступників міністрів 27 вересня 2017 року).
8. Рекомендації Конференції з питань подолання насильства щодо жінок та гендерних стереотипів у ЗМІ (м. Київ, 4 березня 2015 року).
9. Конституція України.
10. Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків».
11. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».
12. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року».
13. Резолюція Ради безпеки ООН 1325 (2000).
14. Резолюція Ради безпеки ООН 1820 (2008).
15. Розпорядження КМУ «Про затвердження Національного плану дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека» на період до 2020 року».
16. Preventing Conflict, Transforming Justice, Securing the Peace. («Запобігання конфліктам, трансформація справедливості, забезпечення миру») Глобальне дослідження організації ООН-Жінки, жовтень 2015.
17. Посібник із комплексного гендерного підходу до протидії ВІЛ та СНІДу на робочих місцях Міжнародне бюро праці — Женева: МБП, 2011 р.
18. Вісник «Національної ради жінок України» №7(14) 2017, с. 3-4.
19. Жінки. Мир. Безпека, Інформаційно-навчальний посібник для фахівців соціальної сфери, Київ 2017.
20. Інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства Оборони і Генерального штабу України, Олена Суслова, Інформаційно-консультаційний жіночий центр, 2016.
21. Вісник «Національної ради жінок України» №3, квітень.
22. Вісник «Національної ради жінок України» №7, листопад-грудень 2016.
23. Рада Європи/ Європейський Суд з прав людини, 2013.
24. «Gender Equality, UN Coherence and you», UNICEF, UNFPA, UNDP, UN Women.
25. Аналітичний звіт «Гендерно зумовлене насильство у регіонах України, що постраждали від конфлікту», ФНООН, 2015.
26. Національне репрезентативне опитування на тему поширеності насильства щодо жінок і дівчат, проведене Фондом народонаселення ООН/Gfk Ukraine у 2014 році.
27. Рекомендації для медіа щодо висвітлення гендерно зумовленого насильства в Україні, UN Women.
28. Щоденна всеукраїнська газета «День», №70-71, 2017.
29. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів, Київ — 2014.

Додаток 1.

Контакти неурядових та державних установ та організацій, які надають послуги постраждалим від насильства та/ або працюють у сфері попередження насильства в сім'ї

КОНТАКТИ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПОСЛУГИ

Міністерство внутрішніх справ України м. Київ «Гаряча лінія» — тел. 0-800-500-202;

Міністерство охорони здоров'я України м. Київ «Гаряча лінія» — тел. 0-800-801-333;

Кабінет Міністрів України, Міністерство соціальної політики України м. Київ «Гаряча лінія» — тел. 1545;

Міністерство юстиції України м. Київ. Єдиний телефонний номер системи безоплатної вторинної правової допомоги — тел. 0-800-213-103;

Уповноважений Верховної ради України з прав людини — м. Київ, вул. Інститутська, 21/8, 01008, тел. 0-800-50-17-20;

Уповноважений Президента України з прав дитини — м. Київ, вул. Банкова, 11, 01120. Тел.+38 (044) 255-64-50, +38 (044) 255-76-75;

Національна патрульна поліція України м. Київ «Гаряча лінія» — тел. +38 (044)-254-94-88;

Київський міський центр соціально-психологічної допомоги — м. Київ, вул. Новодарницька, 26, корпус 1, тел. +38 (044) 566-15-48;

Київський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді — м. Київ, вул. Довженка, 2, Графік роботи: пн-пт 9.00-18.00, тел: (044) 458-27-67;

Київський міський центр сім'ї «Родинний дім» — м. Київ, вул. Салютна, 11-а, Графік роботи: пн.-чт. 9.00-18.00; пт. 9.00-16.45. Тел: (063) 392-91-93, (067) 776-62-65;

Київський міський центр по роботі з жінками — м. Київ, вул. Мельникова, 20, тел: (044) 489-44-48;

КОНТАКТИ НЕУРЯДОВИХ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПОСЛУГИ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД НАСИЛЬСТВА

АТОЛ лінія емоційної допомоги «Гаряча лінія» — тел. 0-800-20-30-20;
«Гаряча лінія» щодо алко- та нарко- залежних людей — тел. 0-800-507-703;

Лінія телефону довіри щодо захворювання на ВІЛ/СНІД — тел. 0-800-500-451;

«Гаряча лінія» із попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації — тел. (24/7) 0800-500-335, 116123 (з мобільних — Київстар, Life, Vodafone);

«Гаряча лінія» розшуку дітей громадської організації «Магнолія» — тел. 116000;

Лінія допомоги «Парасолька від насильства» — тел. +38 (044) 456-78-50;

Жіночий кризовий центр — тел. +38 (044) 241 85 63;

Дитяча «гаряча лінія» — тел. 0800-500-225, 116111 (з мобільних)⁸⁷.

---

87 Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери, – Київ, 2017.

Додаток 2. Глосарій

Віктимізація — це виокремлення особи чи групи осіб, щоб завдати їй чи їм шкоди у вигляді злочину, експлуатації, несправедливого поводження, зловживання чи іншої форми шкоди.

Віктимність конкретної особи (індивідуальна віктимність) — це сукупність соціально-демографічних характеристик особи (реалізована злочинним актом або залишена як потенційна), яка визначає ймовірність того, що злочинець скоїть злочин чи в інший спосіб завдасть шкоди цій особі. Залежно від цих характеристик індивіда ступінь його вразливості може перевищувати середній (підвищена віктимність, наприклад, проживання у районі з поганим освітленням і погано розвиненою транспортною інфраструктурою, інвалідність, неповнолітній вік, старий вік) або бути нижчим від середнього (мінімізована віктимність). Індивід не придбав віктимність у процесі життєдіяльності, а є віктимним з моменту народження та до смерті; він не може не бути віктимним, оскільки живе в суспільстві, де не ліквідована злочинність, отже, існує об'єктивна можливість стати жертвою злочину.

Гей — чоловік, який має важливі сексуальні та любовні стосунки здебільшого із представниками тієї ж статі (тобто чоловіками), або той, хто визначає себе як члена гей-спільноти.

Гендер — складний соціокультурний процес формування (вибудовування, конструювання) суспільством ієрархії відмінностей у чоловічих та жіночих ролях, поведінці, ментальних та емоційних характеристиках, та сам результат — соціальний конструкт гендеру. Ключовими елементами створення гендерних відмінностей є розмежування і протиставлення «чоловічого» та «жіночого» та побудова з них ієрархії, тобто підпорядкування жіночого чоловічому.

Гендерованийий — такий чи така, що приписані до певного гендера — тобто визначені як такі, що мусять виконувати у суспільстві роль жінки чи чоловіка.

Гетеросексуальність — схильність мати важливі сексуальні та любовні стосунки насамперед із особами іншої статі (ніж та, до якої належить ця особа).

Гендерна рівність — рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації.

Дискримінація — несправедливе поводження з представниками/представницями певної групи в силу спрямованої проти них упередженості на підставі їхньої належності до цієї групи. Стосується, в першу чергу, обмеження або позбавлення доступу до ресурсів.

Жінка — доросла людина, яка при народженні визначена іншими як особа жіночої статі з огляду на наявність відповідних зовнішніх статевих органів (піхви та статевих губ). Приналежність до жіночої статі наражає таку особу на жіночу гендерну соціалізацію.

Збройний конфлікт — відповідно до міжнародного гуманітарного права, міжнародний збройний конфлікт визначається як протистояння між двома або більше державами, в той час як неміжнародний збройний конфлікт — це протистояння між урядовими збройними силами і неурядовими збройними групами.

Маскулінізм — ідеологія дотримання маскулінно-центрованої системи цінностей, сповідування традиційних (або ж патріархатних) поглядів, і, зокрема, переконання в існуванні переваг та слушності привілеїв для чоловіків порівняно із жінками, а також незгоди із урівнюванням жінок у правах із чоловіками.

Маскулінність — культурно-специфічний комплекс рис та особливостей поведінки (зокрема, активність, агресивність, рішучість), можливостей та очікувань, що визначають соціальну практику певної групи, об'єднаної за ознакою статі; складові чоловічої гендерної ролі. Сукупність суспільних уявлень, установок і вірувань у те, чим є чоловік, які якості йому притаманні, а також система приписів, нормативний еталон чоловічості.

Миробудування — структура заходів, спрямованих на зниження ризику на початку і / або етапі відновлення конфлікту, шляхом розвитку навичок вирішення його на всіх національних рівнях і створення основ для стійкого миру і розвитку. Крім того, національні стратегії миробудування повинні бути адаптовані до потреб цієї країни, а також включати чіткі і взаємопов'язані заходи для досягнення вищевказаних цілей

Мізогінія — ненависть, зневага до жінок.

Сексизм — це упередженість проти жінок та дискримінація їх за ознакою статі. Термін, розвинутий радикальними феміністками Жіночого визвольного руху в 1960-х роках, на позначення ідеології та практики дискримінації жінок за ознакою статі. Створений за тим зразком, що і термін «расизм». Сексизм уможливають настанови чи переконання,

згідно із якими жінкам та/або чоловікам узагальнено, хибно і безпідставно приписуються певні риси чи якості (чи їх відсутність). Запровадження феміністками поняття сексизму зробило видимими особливості такої дискримінаційної для жінок картини світу, котра також віддзеркалена і зафіксована в мові. Має різновид — **доброзичливий сексизм** — згідно з яким жінки зображуються як чистіші чи моральніші, ніж чоловіки, але результатом так само є усунення жінок від доступу до ресурсів і влади, (напр., *політика брудна справа, а тому жінкам там не місце*).

Стать — сукупність генетичних, морфологічних та фізіологічних особливостей, що забезпечують статеве розмноження організмів. Ширше, це комплекс репродуктивних та соматичних характеристик, що визначають індивіда як чоловічий чи жіночий організм. Виділяють генетичну, гормональну, морфологічну, громадянську стать.

Тожсамість (ідентичність) — усвідомлення власної приналежності до певної групи.

Упередження — уявлення про когось чи щось, яке не має фактичного підтвердження і не відповідає дійсності, але при цьому часто сприймається людиною за істину. Стосовно соціальних груп упередження загалом посилається на поширені уявлення щодо членів таких груп, часто базованих на стереотипах.

Посилання на словник гендерних термінів:

<http://a-z-gender.net/ua/>

Додаток 3. Література для подальшого ознайомлення з темою

1. Алексієвич, Світлана. У війни не жіноче обличчя. «Віват», Х., 2016. — 400 с.
2. Аналіз вразливості жінок та чоловіків в контексті децентралізації на територіях України, що постраждали від конфлікту (2017). http://www.un.org.ua/images/documents/4551/_for%20print.pdf
3. Анализ национальных планов действий по выполнению Резолюции 1325 Совета Безопасности Организации Объединенных Наций, подготовленный ОБСЕ //ОБСЕ, 2014 : <https://www.osce.org/ru/secretariat/137731?download=true>
4. Бастик, Меган. Гендерная самооценка: пособие для полиции, вооруженных сил и сектора правосудия. DCAF. Женева. — 2011 // http://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Gender-self_assessment-guide-Russian.pdf
5. Біла книга: аналіз системи державної підтримки ветеранів та їх сімей в Україні / Юридична сотня, 2018 <http://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/bila-knuga2-1.pdf>
6. Богачевська-Хомяк, Марта. Білим по білому: Жінки у громадському житті України. 1884—1939 / Центр жіночих студій в УКУ. — Львів: Український католицький університет, перевидання, випр. і доповн. 2018. 520 с.; Марта Богачевська-Хомяк. Дума України — жіночого роду. — Київ: Воскресіння, 1993. — 110 с.
7. Війна без правил: гендерне насильство, пов'язане зі збройним конфліктом на сході України. А.Альохін, С.Кириченко, та ін. ГО «Східноєвропейський центр громадських ініціатив», Київ. — 144 с. // <https://docplayer.net/67490399-Viyna-bez-privil-genderno-obumovlene-nasilstvo-pov-yazane-zi-zbroynim-konfliktom-na-shodi-ukrayini-kiyiv.html>
8. Гавришко, Марта. Гендерне насильство в партнерствах військових: наратив жінки, яка вижила : <http://povaha.org.ua/henderne-nasylstvo-v-partnerstvah-vijskovyuh-naratyv-zhinky-yaka-vyzhyla/>
9. Гавришко, Марта. Долаючи тишу. Жіночі історії війни. — «Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», К., 2018. 240 с.
10. Герар, Мері Дженніс. Стріляй як дівчисько. «Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», К., 2017. — 256 с.
11. Гендер та (воєнні) конфлікти у країнах Східної Європи через феміністичні лінзи // Матеріали V Міжнародного гендерного воркшопу, організовано Представництвом Фонду ім. Гайнріха Бьоля в Україні / Переклад з англійської Марія Дмитрієва. — Львів, 8–10 березня 2017 р. — 57 с. https://ua.boell.org/sites/default/files/ukrgender_ta_voienni_konflikti_u_krainah_shidnoi_ievropi_2.pdf
12. Гендерна абетка для українських медіа / Котова-Олійник С., Стельмах Б., Ярош О. : посібник. — Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2013. — 50 с.
13. Гендерний аналіз результатів всеукраїнського опитування щодо дотримання прав ВПО (2018). <http://www.un.org.ua/images/documents/4533/gender-analysis-updated.pdf>
14. Гендерна рівність і розвиток : погляд у контексті європейської стратегії України. — К.: Центр Разумкова, 2016. <http://old.razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf>
15. Гендерна чутливість українських медіа. Порадник / Богдана Стельмах, Оксана Ярош. — Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2018. — 67 с. <http://volynpressclub.org.ua/attachments/article/780/Порадник%20для%20медіа.pdf>
16. Гендерне інтегрування як складова державної політики: посібник. К., 2007. — 54 с.// <http://www.wicc.net.ua/media/gm%20manual.pdf>

17. Гендерний моніторинг ЗМІ, проведений у вересні-жовтні 2017 р. ГО «Інститут масової інформації» // <http://imi.org.ua/news/u-povunah-ukrajinskykh-zmi-zhinok-zhaduyut-vtrychi-ridshe-nizh-cholovikiv-doslidzhennya/>
18. Гендерно зумовлене насильство в регіонах, які постраждали від конфлікту. Український центр соціальних реформ. 2015 р. <https://genderindetail.org.ua/library/suspilstvo/genderno-zumovlene-nasilstvo-v-regionah-yaki-postrazhdali-vid-konfliktu-134873.html>
19. Декларація про викоринювання насилля щодо жінок, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_506
20. Державна доповідь про стан реалізації Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека» на період до 2020 року за підсумками 2016–2017 років. // http://dszn-zoda.gov.ua/sites/default/files/loadfiles/NASYLSTVO/rezolyuciya_rady_bezpeky_oon_1325_zhinky_myr_bezpeka.pdf
21. Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-%D0%BF>
22. Дмитрієва, Марія. Жіночий кіноклуб: методичні рекомендації. Київ. — 2012. — 76 с.
23. Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні, Український центр соціальних реформ, на замовлення Фонду народонаселення ООН, 2017. // www.unfra.org.ua/publications/745.html
24. Жінки, мир та безпека: інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства оборони і Генерального штабу України. — К, 2016. — 29 с. // <http://www.wicc.net.ua/media/WPS%20Military%20text%20manual.pdf>
25. Жінки. Мир. Безпека: інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки. — К, 2017. — 264 с. // <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/386426?download=true>
26. Жіночі студії в Україні: Жінка в історії та сьогодні: Монографія. / За загальн. ред. Л.О. Смоляр. — Одеса, «Астропринт» 1999. — 440 с.
27. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації, Посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. — К.: «Компанія ВАПЕ», 2016., Координатор проектів ОБСЄ в Україні, 2016 р. // <https://www.osce.org/uk/ukraine/254531?download=true>
28. Загальні рекомендації, ухвалені Комітетом ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок №1-37. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW).
29. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
30. Звіт про гендерний аналіз результатів Всеукраїнського опитування щодо дотримання прав ВПО. 2017 р. <https://genderindetail.org.ua/library/tematichni-vidannya/zvit-pro-genderniy-analiz-rezultativ-vseukrainskogo-opituvannya-schodo-dotrimannya-prav-vpo-204020.html>
31. Кісь, Оксана. «Жінка в традиційній українській культурі» (друга половина XIX — початок XX ст.). Львів: Інститут народознавства НАН України, 2008.
32. Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами, https://zakon.rada.gov.ua/go/995_162
33. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації. <https://rm.coe.int/1680471b54> -- короткий виклад, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927 -- повний текст.
34. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок / ООН, Конвенція, Міжнародний документ від 18.12.1979 // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_207
35. Марценюк, Тамара. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. «Основи», К., 2017. — 256 с.
36. Марценюк, Тамара. «Чому не варто боятися фемінізму». «Комора», К., 2018. — 328 с.
37. Міжнародний протокол із документування та розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту. — К, 2014. — 145 с. // http://www.wicc.net.ua/media/int_protokol.pdf

38. «Невидимий батальйон»: участь жінок у військових діях в АТО: (соціологічне дослідження) / за заг. ред. Т. Марценюк; виконавиці проекту: М. Берлінська, Т. Марценюк, А. Квіт, Г. Гриценко. НАУКМА, К., 2015. — 89 с. // https://www.uwf.org.ua/files/nevydymu_batalion_ukr_full.pdf
39. «Невидимий батальйон 2.0». Становище ветеранок АТО в Україні: успіхи і проблеми реінтеграції у суспільство (соціологічне дослідження) / за заг. ред. Т. Марценюк; виконавиці проекту: М. Берлінська, Т. Марценюк, А. Квіт, Г. Гриценко. НАУКМА, К., 2018. (готується до друку).
40. Огляд ініціатив миробудування в Україні. Елла Ламах, Марія Дмитрієва. «Центр «Розвиток Демократії», Київ, 2017. <http://ddcenter.org.ua/ua/about/news/175-zvit-pro-rezultati-doslidzhennya-oglyad-initsiativ-mirobuduvannya-v-ukrajini.html>
41. Оцінка гендерного впливу на сектор безпеки та оборони України, ООН Жінки, 2017 р.: http://ngu.gov.ua/sites/default/files/gender_assessment_report_ua_final_26_oct_2017_0.pdf
42. Оцінка проблем психологічної, соціально-економічної адаптації та інтеграції жінок з числа ВПО у нові громади (Вінницька, Львівська та Київська області). <https://www.osce.org/uk/ukraine/303191>
43. Пекінська декларація, прийнята на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок 15 вересня 1995 року // http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507
44. Пережившие ад: свидетельства жертв о местах незаконных лишений свободы на Донбассе. К. — 2015, — 85 с. // http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/01/SURVIVING-HELL_ru_web.pdf
45. Політика НАТО з імплементації Резолюції РБ ООН 1325 (2000) «Жінки, мир і безпека» // <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ua/about-nato/nato-res-1325>
46. Поширеність насильства щодо дівчат та жінок (2014). <http://www.un.org.ua/images/documents/4497/GBV%20prevalence%20survey%20%20UA.pdf>
47. Предотвращение конфликтов. Преобразование сектора правосудия. Обеспечение мира: глобальное исследование по вопросам осуществления резолюции 1325 Совета Безопасности ООН. — ООН Женщины, 2015. — 417 с. // http://wps.unwomen.org/pdf/ru/RU_CH0.pdf
48. ПРОТИ НАСИЛЬСТВА. Збірка / Упорядниця Лариса Денисенко. — Київ: ВАІТЕ, 2016.
49. Развитие посредничества, предполагающего учет гендерных факторов. Справочное руководство // ОБСЕ, 2013. // <https://www.osce.org/ru/secretariat/108461?download=true>
50. Разработка инклюзивных стратегий для устойчивой безопасности Национальные планы действий по вопросам женщин, мира и безопасности, ориентированные на результаты. ОБСЕ, 2016. // <https://www.osce.org/ru/secretariat/294746?download=true>
51. Реалізація національного плану дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека». Досвід іноземних країн та рекомендації для України. Інформаційно-консультативний жіночий центр. Київ, 2016. — 82 с.
52. Резолюція 1325 (2000), ухвалена Радою Безпеки на її 4213-му засіданні, 31 жовтня 2000 року // http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_669
53. Розбудова миру. Профілактика і розв'язання конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навч.-метод. посібник. — К., 2016. — 192 с. // http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/16403/7/N_Lebid_Rozbudova%20muru_NDLKL_.pdf
54. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом в Україні. — Звіт Управління Верховного комісара ООН з прав людини. — 2017 р. // https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportCRSV_UA.pdf
55. Смоляр, Людмила. Минуле заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України II пол. XIX — поч. XX ст. Сторінки історії: Монографія. — Одеса: Астропринт, 1998. — 408 с.
56. Стратегії трансформації і превенції прикордонних конфліктів в Україні. Збірка аналітичних матеріалів — Львів: Галицька видавнича спілка, 2015. — С. 423-433. // <https://peace.in.ua/strategiji-transformatsiji-i-preventsiji-rykordonnyh-konfliktiv-v-ukrajini-zbirka-analitychnyh-materialiv-2014-2015/>

57. Сулова О. Гендер. Конфлікт. Комунікації // Інформаційно-консультативний жіночий центр. 22 с. // http://www.wicc.net.ua/media/gender_conflict_communications.pdf
58. Сучасне розуміння маскулінності: ставлення чоловіків до гендерних стереотипів і насильства щодо жінок. Фонд народонаселення, 2018 р. // https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Сучасне%20розуміння%20маскулінності_Звіт%20дослідження.pdf
59. Упровадження гендерної рівності в системі правоохоронних органів України: практичний посібник для контактних осіб з гендерних питань. — К, 2018. — 108 с.
60. Флурі Ф., Берлінська М., Бадрак В. Жінки в секторі безпеки України: законодавство і сучасні приклади. — Київ-Женева, 2016: http://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Women_in_the_Ukrainian_Security_Sector_ukr.pdf
61. Юсуфзай, Малала. Я — Малала, 2016. «Наш формат», К., 2016. — 288 с.

Додаток 4. План дій щодо комунікації УТРПІ та ЗМІ

Стратегічна мета плану дій:

Успішне впровадження резолюцій Ради Безпеки ООН 1325, 1820 та решти резолюцій, які сукупно складають порядок денний «Жінки. Мир. Безпека», в Україні.

Стратегічні завдання:

1. Підвищення загальної обізнаності громадян щодо резолюцій РБ ООН 1325, 1820 та решти резолюцій, які сукупно складають порядок денний «Жінки. Мир. Безпека».
2. Просування Національного плану дій 1325.

Короткий опис поточного медіа-ландшафту в Україні.

Станом на липень 2018 року в Україні повністю перестало існувати державне телерадіомовлення, а на зміну йому прийшов Суспільний мовник (ПАТ НСТУ), замість 27 державних телерадіокомпаній наразі існує 24 філії ПАТ НСТУ, які є повністю незалежними від державної політики.

Незважаючи на існуючі НПД «Жінки. Мир. Безпека», Державну соціальну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки, Стратегію комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки та інші стратегічно важливі для держави програми, Україна фактично втратила дієвий інструмент для налагодження комунікації з населенням, перевівши державне телебачення в іншу площину.

Крім того, наразі в активній стадії знаходиться виконання ЗУ «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», відповідно до якого ЗМІ, що знаходилися у державній формі власності, переходять в приватний сектор.

Також ВРУ зроблено ще один крок назустріч реформі місцевого самоврядування, щодо процесу добровільного приєднання територіальних громад до вже існуючих об'єднаних територіальних громад, згідно з основними засадами місцевого самоврядування — ОТГ мають право створювати медіа місцевого значення, які фактично можуть стати основними каналами комунікації між владою та членами ОТГ, зважаючи на високий рівень довіри до них.

Короткий опис пріоритетів діяльності.

- Співпрацювати з Мінсоцполітики та іншими ЦОБВ щодо розробки та внесення змін до НПД «Жінки.Мир.Безпека» та Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року;
- Надавати нові профільні знання представникам регіональних ЗМІ, ЗМІ ОТГ, державним службовцям щодо Резолюції РБ ООН 1325 та порядку денного «Жінки.Мир.Безпека»;
- Заохочувати журналістську спільноту активніше і коректніше висвітлювати тематику порядку денного «Жінки.Мир.Безпека»;
- Організувати моніторинг висвітлення РБ ООН 1325 та національного плану дій.

Таблиця Д4. План дій щодо комунікації УТРПІ та ЗМІ

Дія	Цільова аудиторія	Тип матеріалу	ЗМІ, які поширюють матеріал	Відповідальна особа	Термін виконання, дата публікації / ефіру Прямий результат	Індикатори:	
						Віддалений результат	
1. Співпраця з Міністерством Соціальної Політики							
Розробка та внесення змін до Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року Внесення змін до НПД «Жінки.Мир.Безпека»	Громадяни України, ЦОБВ, ГО	НПД та Державна соціальна програма	Сайти та сторінки соц.мереж організацій-партнерів, ЦОБВ, ГО	Від УТРПІ — Микита І. (член робочих груп із формування зазначених документів)	2018 рік	Створення та удосконалення НПД та Державної соціальної програми	Виконання державних програм із зазначених тематик, проведення інформаційних, навчальних, комунікаційних кампаній на основі створених документів
	2. Інформування і навчання						
Проведення семінару-тренінгу для регіональних ЗМІ в м.Київ	Представники регіональних ЗМІ	Прикладний захід	Регіональні ЗМІ по всій території України	Журналісти, що брали участь у семінарі	Через 1-7 днів з дати проведення семінару	Створення друкованого, теле- чи радіоожету про впровадження Резолюції Р5 ООН 1325	Жителі регіону (читачі, глядачі, слухачі) отримують інформацію про Резолюцію Р5 ООН 1325, розширюють свої знання
Проведення тренінгу для працівників Укртелерадіоопресінституту	Працівники УТРПІ	Прикладний захід	Висвітлення інформації про захід на сайтах та в соц. мережах Держкомтелерадіо України, Медіа плаформи «Українформ» та ін. партнерів	Працівники УТРПІ, що брали участь у заході	Серпень 2018 року	Надання профільних знань працівникам УТРПІ	Працівники УТРПІ розуміють актуальність зазначеної тематики та впроваджують отримані знання під час надання знань своїм студентам та при формуванні навчальних курсів

Продовження таблиці Д4.

Дія	Цільова аудиторія	Тип матеріалу	ЗМІ, які поширюють матеріал	Відповідальна особа	Термін виконання, дата публікації / ефіру Прямий результат	Індикатори:	
						Віддалений результат	
Розробка Практичних рекомендацій для працівників регіональних ЗМІ щодо висвітлення Резолюції РБ ООН 1325	Працівники регіональних ЗМІ та державні службовці	Практичні	Регіональні журналісти, що пройдуть курс навчання в УТРП, інші журналісти та держ. службовці, що цікавляться зазначеною тематикою	Укртелерадіопресінститут	2018 рік	Створення практичного посібника для журналістів в електронному вигляді та його тиражування (кошти на тиражування та друк відсутні)	Журналісти отримають та удосконалять знання щодо специфіки висвітлення зазначеної тематики та стануть створювати більш якісні матеріали
Спільно з ЦОВВ та громадським сектором -Розробка просвітницьких матеріалів щодо тематики Резолюції РБ ООН 1325 та розміщення їх на сайтах ЦОВВ, ГО та дружніх організацій	Працівники ЦОВВ, громадський сектор, видавці сайтів та сторінок соц. мереж організації-партнерів	Просвітницькі матеріали	Сайти та сторінки соц. мереж організації-партнерів, ЦОВВ, ГО	Учасники робочої групи зі створення контенту просвітницьких матеріалів	Листопад-грудень 2018	Створення просвітницьких матеріалів в електронному	Наповнення сайтів ЦОВВ, ГО та ін. інформацією з актуальних питань напрямку державного курсу щодо гендерної політики
Розробка тренінгу для ЦОВВ з тематики порядку денного «Жінки. Мир. Безпека» і його проведення	Корпус прес-служб ЦОВВ	Тренінг	Сайти та сторінки соц. мереж організації-партнерів, ЦОВВ, ГО	Керівництво УТРП	Листопад-грудень 2018	Корпус прес-служб ЦОВВ отримає актуальні знання з порядку денного «Жінки. Мир. Безпека» і враховуватимуть його в своїй діяльності	Наповнення сайтів ЦОВВ, ГО та ін. інформацією з актуальних питань напрямку державного курсу щодо гендерної політики

Продовження таблиці Д4.

Дія	Цільова аудиторія	Тип матеріалу	ЗМІ, які поширюють матеріал	Відповідальна особа	Термін виконання, дата публікації / ефіру Прямий результат	Індикатори:	
						Віддалений результат	
Впровадження відзначення дня Гендерної рівності та проведення просвітницьких заходів на базі УГРП	Студенти УГРП та інші зацікавлені особи	Прикладний просвітницький захід	Сайти та сторінки соц. мереж організації-партнерів, ЦОВВ, ГО	Керівництво УГРП	2018 рік	Надання нових знань та привернення уваги до тематики гендерної рівності	Сформовано загальні знання та розуміння основних понять щодо гендерної рівності і та Резолюції РБ ООН 1325
Впровадження повного навчального курсу з гендерної політики, в т.ч. Резолюції РБ ООН 1325	Представники ЦОВВ, регіональні журналісти, зацікавлені особи	Повний навчальний курс	Сайти та сторінки соц. мереж організації-партнерів, ЦОВВ, ГО	Керівництво УГРП	Жовтень-листопад 2018	Надання нових знань та привернення уваги до тематики гендерної рівності	Надано базові знання державним службовцям, які тепер почали розуміти актуальність тематики та впровадили гендерний компонент в щоденну роботу, журналісти почали створювати профільні матеріали на тематику та доносили до споживачів актуальну, практичну і оперативну інформацію
Впровадження курсів підвищення кваліфікації спільно з Київським міжним центром зайнятості	Особи, що отримують нові знання для опанування професії через КМЦЗ	Навчальний курс	Сайти та сторінки соц. мереж організації-партнерів, КМЦЗ, ЦОВВ, ГО	Керівництво УГРП	Поточна діяльність	Надання нових знань та привернення уваги до тематики гендерної рівності	Студенти отримують нові знання, що допомагає їм опанувати нові професії

Продовження таблиці Д4.

Дія	Цільова аудиторія	Тип матеріалу	ЗМІ, які поширюють матеріал	Відповідальна особа	Термін виконання, дата публікації / ефіру Прямий результат	Індикатори:	
						Віддалений результат	
Розробка тренінгу для працівників новостворених медіа ОТГ з тематики порядку денного «Жінки. Мир. Безпека» і його проведення	Особи, що працюють в медіа територіальних громад	Навчальний курс	Сайти та сторінки соц. мереж організації-партнерів, ЦОБВ, ГО, медіа ОТГ	Керівництво УТРП	Поточна діяльність	Надання нових знань та привертання уваги до тематики ематими порядку денного «Жінки. Мир. Безпека»	Працівники медіа ОТГ почали використовувати нові знання при створенні профільних матеріалів
Проведення анкетування для медіа ОТГ, державних службовців та представників регіональних ЗМІ	Державні службовці, працівники медіа ОТГ та регіональних ЗМІ	Анкети для опитування та збору інформації	Сайти та сторінки соц. мереж організації-партнерів, ЦОБВ, ГО, медіа ОТГ	Керівництво УТРП	Поточна діяльність	Збір інформації щодо наявних знань у зазначених категорій щодо гендерної тематики	Аналіз знань (на базі анкетування) працівників медіа ОТГ, державних службовців та представників регіональних ЗМІ та розробка нових навчальних курсів для зазначених категорій студентів
3. Захоплення							
Оголошення конкурсу на кращий матеріал з висвітлення Резолюції Р5 ООН 1325 (друкований, аудіо та відео матеріал)	Представники регіональних ЗМІ	Конкурс	Сайти та сторінки соц. мереж організації-партнерів, ЦОБВ, ГО, регіональні ЗМІ	Керівництво УТРП	2018 рік	Створення ряду публікацій, та відео/аудіо сюжетів на ресурсах регіональне ЗМІ	Надання інформації громадськості через місцеві медіаканали

Закінчення таблиці Д4.

Дія	Цільова аудиторія	Тип матеріалу	ЗМІ, які поширюють матеріал	Відповідальна особа	Термін виконання, дата публікації / ефіру Прямий результат	Індикатори:	
						Віддалений результат	
Сертифікація отриманих знань	Представники регіональних ЗМІ, державні службовці, що пройшли навчання	Сертифікація знань, шляхом перевірки за своєю матеріалу	Сайти та сторінки соц.мереж організацій-партнерів. ЦОВВ, ГО, регіональні ЗМІ	Керівництво УТРП	Листопад 2019 року	Отримання сертифікатів про проходження навчального курсу та підвищення кваліфікації	Студенти стають більш зацікавленими на ринку праці
4. Моніторинг і оцінка							
Впровадження механізму збору послань на публікації про порядок денний ЖМБ	Журналісти, корпус прес-служб, студенти	Всі Матеріали, на стосую тематику денног «Жінки. Мир. Безпека»	Сайт Укртелерадіопресінституту			Збираються послання на всі публікації про 1325 і НПД	Уможлиблюється моніторинг того, як ця тематика висвітлюється в українських ЗМІ

Додаток 5.

План заходів Держкомтелерадіо з виконання Комплексної програми впровадження гендерних підходів у діяльність Держкомтелерадіо на 2019 рік

№	Найменування нормативного документа	Найменування завдання	Відповідальні за виконання	Показники виконання	Термін виконання
І. Виконання національних програм					
1.	Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека» на період до 2020 р.	<p>1) Забезпечення включення гендерної складової в дослідження «Паспорт безпеки України», «соціальна єдність і примирення».</p> <p>2) Участь у наповненні спеціального розділу «Жінки. Мир. Безпека» на офіційному веб-сайті Міністерства інформації про події, які відбуваються в Україні, щодо реалізації Національного плану дій.</p> <p>3) Участь в організації та проведенні навчальних курсів ЗМІ щодо інструментів формування у суспільстві толерантності, культури миру, протидії гендерно зумовленому насильству, пов'язаному з конфліктом</p>	<p>Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут</p> <p>Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут</p> <p>Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут</p>	<p>Проведено дослідження «Паспорт безпеки України», «соціальна єдність і примирення» з включенням гендерної складової.</p> <p>Надано інформацію Міністерству про проведення заходів в інформаційній сфері щодо реалізації Національного плану дій.</p> <p>На базі Укртелерадіопресінституту проведено навчальний курс для працівників ЗМІ «Основи гендерної політики для ЗМІ», в рамках якого розглянуто питання висвітлення теми протидії гендерно зумовленому насильству, пов'язаному з конфліктом</p>	<p>Друге півріччя 2019 року</p> <p>Протягом року</p> <p>Протягом року</p>

Продовження таблиці Д5.

№	Найменування нормативного документа	Найменування завдання	Відповідальні за виконання	Показники виконання	Термін виконання
2.	Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 рік	1) Сприяння розробленню та розміщенню у ЗМІ соціальної реклами з протидією дискримінації за ознакою статі, зокрема, щодо жінок похилого віку, дівчат та жінок із сільської місцевості, з інвалідністю, представниць національних меншин, ВІП-позитивних та/або наркозалежних	Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції	Надіслано звернення до НСТУ та регіональних ГРК щодо розміщення соціальної реклами із зазначеної тематики.	Протягом року
3.	Річна національна програма під егідою Комісії України – НАТО на 2019.	2) Сприяння включенню до програм підготовки фахівців із спеціальностей «Юрналістика» модулів з питань гендерної рівності. Участь у забезпеченні інформування громадськості України щодо впровадження принципів гендерної рівності у складових сектору безпеки і оборони України відповідно до стандартів та рекомендацій НАТО.	Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут	Включення гендерного компоненту до програм навчальних курсів, що проводяться на базі Укртелерадіопресінституту	Друге півріччя 2019 року
				Для представників регіональних ЗМІ проведено 3 семінари щодо висвітлення гендерної рівності у складових сектору безпеки і оборони України, а також розміщено інформаційні матеріали із зазначеної тематики на електронних ресурсах Держкомтелерадіо та Укртелерадіопресінституту	Протягом року

Продовження таблиці Д5.

№	Найменування нормативного документа	Найменування завдання	Відповідальні за виконання	Показники виконання	Термін виконання
4.	Національний план дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року	1) Сприяння створенню та трансляції теле- і радіопрограм з підвищення правової обізнаності з питань прав жінок.	Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції	Надіслано звернення до НСТУ щодо створення та трансляції соціальних теле- і радіопрограм з підвищення рівня правової обізнаності з питань прав жінок	Протягом року
		2) Участь у розробленні комплексної інформаційної стратегії, спрямованої на подолання гендерних стереотипів у суспільстві	Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут Управління розвитку інформаційної сфери	Взято участь у засіданнях відповідної робочої групи та надано пропозиції МІП щодо проекту комплексної інформаційної стратегії, спрямованої на подолання гендерних стереотипів у суспільстві.	Протягом року
		3) Розроблення та проведення інформаційної кампанії для роботодавців щодо заборони сексизму, прямої та непрямої дискримінації щодо жінок	Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Відділ роботи з персоналом	Забезпечено проведення інформаційної кампанії для роботодавців щодо заборони сексизму, прямої та непрямої дискримінації щодо жінок	Друге півріччя 2019 року
		4) Участь у внесенні до стандарту освіти підготовки журналістів критерію гендерної компетентності, а також розроблення освітньої програми щодо підвищення кваліфікації журналістів з гендерної компетентності	Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут	Надано відповідні пропозиції профільному міністерству. Включення гендерного компоненту до програм навчальних курсів для журналістів, що проводяться на базі Укртелерадіопресінституту	Протягом року

Продовження таблиці Д5.

№	Найменування нормативного документа	Найменування завдання	Відповідальні за виконання	Показники виконання	Термін виконання
		<p>5) Участь в організації та проведенні курсів з гендерних питань для студентів факультетів журналістики та практикуючих журналістів, зокрема використовуючи ресурс соціальних мереж</p>	<p>Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут</p>	<p>На базі Укртелерадіопресінституту в рамках навчального процесу проведено конкурс журналістських робіт з гендерних питань</p>	<p>Протягом року</p>
		<p>6) Участь в організації та проведенні відкритих дебатів на гендерні теми серед студентів факультетів журналістики із висвітленням у засобах масової інформації</p>	<p>Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції</p>	<p>Взято участь в організації та проведенні відкритих дебатів на гендерні теми серед студентів факультетів журналістики</p>	<p>Протягом року</p>
4.		<p>7) Участь у розробленні рекомендованого базового онлайн-курсу з гендерної рівності для журналістів, редакторів, працівників засобів масової інформації</p>	<p>Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут</p>	<p>Надано МІП експертні рекомендації щодо розроблення базового онлайн-курсу з гендерної рівності для журналістів, редакторів, працівників засобів масової інформації та взято участь у теоретичних розробках цього проєкту.</p>	<p>Перше півріччя 2019 року</p>
		<p>8) Участь в організації та проведенні тренінгів з гендерної рівності та практичного дотримання прав жінок у засобах масової інформації для редакторів, журналістів та працівників засобів масової інформації національного, регіонального та місцевого рівня</p>	<p>Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут</p>	<p>Для представників регіональних та місцевих ЗМІ проведено семінари та тренінги з гендерної рівності та практичного дотримання прав жінок у засобах масової інформації</p>	<p>Протягом року</p>

Продовження таблиці Д5.

№	Найменування нормативного документа	Найменування завдання	Відповідальні за виконання	Показники виконання	Термін виконання
II. Інтегрування гендерного компоненту в діяльність Держкомтелерадіо					
1.		Розробка пропозицій щодо змін до Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення в частині визначення повноважень Держкомтелерадіо щодо реалізації державної гендерної політики	Управління розвитку інформаційної сфери	Розроблено пропозиції стосовно змін до Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення в частині визначення повноважень Держкомтелерадіо щодо реалізації державної гендерної політики та надано їх на розгляд керівнику апарату Держкомтелерадіо	Перше півріччя 2019 року
2.		Визначення структурних підрозділів Держкомтелерадіо, які відповідальні за виконання завдань щодо забезпечення гендерної рівності, та внесення відповідних змін в положення про них та посадові інструкції працівників;	Відділ роботи з персоналом	Визначено структурні підрозділи Держкомтелерадіо, які відповідальні за виконання завдань щодо забезпечення гендерної рівності, та внесено відповідних змін в положення про них та посадові інструкції працівників;	Перше півріччя 2019 року
3.	Участь у проведенні гендерного аналізу бюджетної програми «Фінансова підтримка Національної суспільної телерадіокомпанії України» в рамках Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні»	Управління з питань телебачення і радіомовлення, Євроатлантичної інтеграції	Фінансово-економічне управління	Проведено гендерний аналіз бюджетної програми «Фінансова підтримка Національної суспільної телерадіокомпанії України»	Перше півріччя 2019 року

Продовження таблиці Д5.

№	Найменування нормативного документа	Найменування завдання	Відповідальні за виконання	Показники виконання	Термін виконання
4.		Організація та проведення 2-го етапу навчального курсу для працівників органів виконавчої влади «Основи гендерної політики» з 01.02.2019 по 25.03.2019	Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут	Проведено навчальний курс для працівників органів виконавчої влади «Основи гендерної політики»	01.02. - 25.03.2019
5.		Організація та проведення навчального курсу для ЗМІ «Основи гендерної політики для ЗМІ»	Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут	Проведено навчальний курс для працівників ЗМІ «Основи гендерної політики для ЗМІ»	Друге півріччя 2019 року
6.		Проведення семінарів та тренінгів для працівників апарату Держкомтелерадіо та організації, що належать до сфери його управління, з питань державної гендерної політики.	Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут	Проведено 5 семінарів для працівників апарату Держкомтелерадіо та підприємств, що належать до сфери його управління, з питань державної гендерної політики.	Протягом 2019 року
7..		Участь в публічних заходах, які стосуються питань гендерної рівності та недискримінації	Управління з питань телебачення і радіомовлення, європейської та євроатлантичної інтеграції Укртелерадіопресінститут	Взято участь у публічних заходах, які стосуються питань гендерної рівності та недискримінації (круглих столів, конференцій та семінарах)	Протягом 2019 року

Закінчення таблиці Д5.

№	Найменування нормативного документа	Найменування завдання	Відповідальні за виконання	Показники виконання	Термін виконання
8.		Участь у роботі міжвідомчих робочих груп з питань, які стосуються реалізації державної гендерної політики	Управління з питань телебачення і радіомовлення, електронних інформаційних технологій Укртелерадіопресінститут	Взято участь в роботі міжвідомчих робочих груп з питань, які стосуються реалізації державної гендерної політики	Протягом 2019 року
9.		Підвищення кваліфікації працівників відділу законно-проектної роботи та юридичного відділу Держкомтелерадіо щодо проведення гендерно-правової експертизи	Відділ роботи з персоналом Юридичний відділ Управління розвитку інформаційної сфери Укртелерадіопресінститут	Підвищено кваліфікацію працівників відділу законно-проектної роботи та юридичного відділу Держкомтелерадіо щодо проведення гендерно-правової експертизи	Протягом 2019 року
10.		Підвищення кваліфікації працівників фінансово-економічного управління Держкомтелерадіо з питань гендерно-орієнтованого бюджетування	Відділ роботи з персоналом Фінансово-економічне управління Укртелерадіопресінститут	Підвищено кваліфікацію працівників фінансово-економічного управління Держкомтелерадіо з питань гендерно-орієнтованого бюджетування	Протягом 2019 року

Державний комітет телебачення і радіомовлення України
Український інститут підвищення кваліфікації працівників
телебачення, радіомовлення і преси
(Укртелерадіопресінститут)

**ЗАСОБАМ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ
ПРО РЕЗОЛЮЦІЮ РБ ООН 1325
«ЖІНКИ. МИР. БЕЗПЕКА»
ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАН
НА ВИКОНАННЯ РЕЗОЛЮЦІЇ**

Методичні рекомендації

Керівник видавничих проєктів Т. Ю. Чистякова

Формат 60x84/16. Підписано до друку 06.02.2019.
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура Myriad Pro.
Обл.-вид. арк. 3,63. Ум. друк. арк. 5,12
Наклад 200 прим.

Видавництво «Хай-Тек Прес»
Тел./факс (044) 503 02 74
e-mail: books@htpress.com.ua
www.htpress.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і книгорозповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 2688 від 15.11.2006 р.